

Kaderbrief 2017-2020

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
2	Vorderingen, trends en ontwikkelingen	4
3	Macro-economische en landelijke ontwikkelingen.....	6
3.1	Inleiding.....	6
3.2	Macro-economische vooruitzichten.....	6
3.3	Landelijke wetgeving en ontwikkelingen.....	6
3.3.1	Provinciefonds	6
3.3.2	Middellange termijn verkenning CPB.....	8
4	Begrotingsbeleid	9
4.1	Robuust begrotingsbeleid.....	9
4.1.1	Duurzaam structureel en reëel evenwicht	9
4.1.2	Geen belastingverhoging.....	10
4.1.3	Toepassen van indexering op provinciale budgetten	10
4.1.4	Nieuw beleid in overeenstemming met beschikbare middelen	10
4.1.5	Instellen bedrijfsvoeringsreserve.....	10
4.2	Begrotingsrechtmatigheid.....	10
4.3	Begrotingssystematiek.....	11
4.3.1	Onderzoeksrapport Begrotingssystematiek	11
4.3.2	Wijziging Besluit Begroting en Verantwoording	12
5	Geactualiseerde meerjarenraming 2016-2020.....	14
5.1	Technische bijstellingen.....	14
5.2	Wettelijke ontwikkelingen	18
5.3	Actualisatie bestaand beleid	21
5.4	Overige ontwikkelingen, uitvoeringsgereed	25
5.5	Overige ontwikkelingen, niet volledig uitvoeringsgereed	30
5.6	Meerjarenraming: samenvatting en conclusie	35
6	Financieel perspectief horizon 2024	37
6.1	De exploitatiebegroting: duurzaam evenwicht.....	37
6.2	De provinciale exploitatie in meerjarenperspectief	38
6.3	De vermogenspositie: Verantwoorde financiering.....	39

1 Inleiding

De kaderbrief is de start van de jaarlijkse beleids- en begrotingscyclus. Aan de hand van een visie op de beleidsmatige en financiële ontwikkelingen vraagt het college aan PS de financiële kaders vast te stellen voor de komende begroting 2017 en meerjarenraming 2018 – 2020. Tevens leggen wij aan Provinciale Staten een aantal beleidskeuzes voor die wij willen opnemen in de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020.

De basis voor het financiële deel zijn de beschikbare middelen. Deze hangen voor een deel samen met de macro-economische vooruitzichten en ontwikkelingen. In deze kaderbrief bezien wij die vooruitzichten alsook de autonome ontwikkelingen in de belangrijkste inkomstenbronnen, zoals het provinciefonds en de opbrengst van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Ten aanzien van het provinciefonds voorzien wij een stijging voor Noord-Holland van de uitkering. Wat betreft de motorrijtuigenbelasting wordt de raming naar boven bijgesteld. Wij brengen deze en andere ontwikkelingen in relatie tot het rijksbeleid en geven onze visie op toekomstige ontwikkelingsscenario's.

Het is nu een jaar geleden dat *“Ruimte voor Groei”* werd gepresenteerd, het coalitieakkoord op basis waarvan uw Staten en ons college van GS de provincie Noord-Holland besturen tot aan de eerstvolgende Statenverkiezingen in het voorjaar van 2019. Tot dat moment blijft de inhoud van *“Ruimte voor Groei”* richtinggevend. Dat laat echter onverlet dat er externe factoren zijn die nu en in de toekomst van invloed kunnen zijn op het provinciale beleid. In deze kaderbrief zullen we dan ook stilstaan bij een aantal bepalende trends en ontwikkelingen.

2 Vorderingen, trends en ontwikkelingen

Op 20 mei 2015 werd het coalitieakkoord Ruimte voor Groei gepresenteerd. Wij zijn nu dus een jaar lang onderweg om het akkoord tot uitvoering te brengen. Dat betekent dat de in het akkoord opgenomen politieke ambities vertaald worden in praktische beleidsprogramma's. Daar zijn we – zoals ook uit het uitvoeringsprogramma bij het coalitieakkoord mag blijken – aardig mee op streek.

Zo bereiden wij ons momenteel voor op de komst van de Omgevingswet die naar verwachting in 2018 in werking treedt en om een wezenlijk andere benadering vraagt van onder meer de ruimtelijke ordening. Voor een voortvarende invoering van de wet hebben het Rijk en de koepels eind april jl. een onderhandelaarsakkoord gesloten over de kosten en besparingen die de invoering van de wet met zich meebrengt.

Ook maken wij vorderingen op verschillende infrastructuurambities. De realisatie van de N23 (Westfriisaweg) is volop aan de gang, de voorbereidingen van de realisatie van het HOV Gooi (Hilversum) lopen, het project A8-A9 wordt voortgezet en we zetten stappen die ons streven naar een verbeterde bereikbaarheid van de Haarlemmermeer-Bollenstreek dichterbij brengen.

Daarnaast hebben wij inmiddels de Beleidsagenda Energietransitie gereed die naar verwachting dit voorjaar door uw Staten wordt vastgesteld en maken wij werk van onze arbeidsmarktambities, onder meer door de reeds aangestelde provinciale werkambassadeur. Ook geven wij uitvoering aan onze ambitie om de biodiversiteit te vergroten, door het Natuurnetwerk Nederland (NNN) af te ronden en adequaat te beheren, door het goede voorbeeld te geven bij het beheer van onze provinciale bermen en door combinaties tussen natuur, water, landbouw te bevorderen.

Als uitwerking van de Beleidsagenda Energietransitie zijn ruimtelijke spelregels voor opstellingen van zonne-energie in het landelijk gebied opgesteld. De Provinciale Ruimtelijke Verordening is hierop aangepast en maakt opstelling voor zonne-energie onder voorwaarden mogelijk en de verwachting is dat Provinciale Staten dit binnenkort vaststellen. Op deze wijze wordt een nadere invulling gegeven aan de afspraken zoals zijn gemaakt in het kader van het Nationale Energieakkoord. Daarnaast worden ruimtelijk-economische toekomstperspectieven opgesteld die de energietransitie-opgave vanuit hernieuwbare dragers voor de verschillende sectoren in Noord-Holland nader in beeld brengen.

Verder blijven wij, vanaf 1 juli a.s. via de RUD Noord-Holland Noord, uitvoering geven aan onze wettelijke taken op het gebied van natuurbescherming en faunabeleid. Met name binnen de Metropoolregio Amsterdam is het belang van een aantrekkelijke leefomgeving voor economische groei duidelijk op de agenda gezet. Daarnaast bereiden wij onze visie op waterrecreatie voor en spelen wij een actieve rol in het programma 'De Kop Werkt', waarbij het initiatief wel nadrukkelijk bij de regio zelf ligt.

Ons richtsnoer voor deze bestuursperiode is dus Ruimte voor Groei. Tussentijdse aanpassingen blijven echter altijd mogelijk, als daar goede redenen voor zijn. Naar verloop van tijd kan bijvoorbeeld blijken dat door de inzet van andere instrumenten of met een andere aanpak onze ambities beter kunnen worden gerealiseerd. Dan moet het mogelijk zijn om aanpassingen door te voeren.

In de praktijk blijkt overigens dat het gedurende een bestuursperiode vooral externe factoren zijn die nopen tot amendering of heroverweging. Dat is ook logisch. De provincie opereert niet in een vacuüm, maar adapteert invloeden vanuit de economische conjunctuur en de veranderende

samenleving. Daarnaast ziet Noord-Holland zich, net als andere provincies en ook gemeenten, geconfronteerd met Rijksbeleid en Europese regelgeving die beleidsaanpassingen noodzakelijk maken en invloed uitoefenen op de financiële planning. De kadernota functioneert als regulier ijkpunt om de veelkleurige invloeden vanuit de externe dynamiek op zorgvuldige wijze te integreren in het provinciaal opereren.

Wanneer we kijken naar bepalende trends in de buitenwereld, dan zien we dat de economie weliswaar uit het dal kruipt, maar dat de ruimtelijke effecten daarvan toch enige reden geven tot zorg. Zo heeft de golf aan faillissementen in de detailhandel geleid tot een aanzienlijke leegstand van winkels. De vitaliteit van binnensteden is primair een aandachtspunt voor gemeenten. Toch kan ook de provincie op termijn geconfronteerd worden met de veranderende gedragspatronen van de Noord-Hollandse bevolking, aangezien die ruimtelijke consequenties met zich meebrengen. Dat geldt evenzeer voor de woningmarkt.

Specifiek binnen de huursector speelt het vluchtelingenvraagstuk een rol vanwege de noodzaak tot huisvesting van verblijfsgerechtigden. Provincies hebben hier primair een toezichthoudende rol vanuit het Interbestuurlijk toezicht (IBT), maar worden ook geconfronteerd met gemeentelijke bouwplannen die in regionaal verband en vanuit ruimtelijk perspectief goed afgewogen dienen te worden. Demografische ontwikkelingen kunnen ertoe leiden dat in sommige regio's meer ruimte nodig zal zijn voor woningen, bedrijven en infrastructuur en in andere regio's juist minder. Regionale verschillen nemen daarmee toe.

De ontwikkelingen rondom Schiphol zijn van eminent belang voor de provincie Noord-Holland. Eind april stelde de ministerraad de Actieagenda Schiphol vast. Die is erop gericht om de luchthaven ook in de toekomst te laten groeien om te concurreren met andere luchthavens, binnen en buiten Europa. Het Rijk wil investeren in een betere bereikbaarheid van Schiphol over de weg en over het spoor en wil kijken naar manieren om bij te dragen aan een concurrerend kostenniveau voor de luchtvaartsector. Woningbouw in de omgeving dient echter ook mogelijk te blijven.

De regio wordt steeds nadrukkelijker het doorslaggevende schaalniveau. Dat vraagt om voldoende bestuurlijk vermogen van lokale bestuurders, nu en in de toekomst. Ook provincies dienen een antwoord te formuleren op de vraag hoe met deze 'regionalisering' om te gaan. De provincie Noord-Holland is zich van deze veranderende bestuurlijke dynamiek bewust en reageert daarop langs twee lijnen.

Allereerst door – specifiek in aanvulling op lokale verantwoordelijkheden – de provinciale focus scherper te definiëren. Uitgaande van de taakomschrijving die door de commissie-Lodders in 2008 is uitgewerkt en nadien algemeen werd aanvaard, richt Noord-Holland zich primair op de domeinen van ruimtelijke ordening en economie, verkeer en vervoer, natuur en cultuurhistorie. Ons coalitieakkoord getuigt daarvan.

Een tweede, aanvullende interventiestrategie van de provincie Noord-Holland krijgt gestalte in de eigen deelname aan regionale samenwerkingsverbanden, met name in de metropoolregio Amsterdam (MRA). Noord-Holland beseft dat de provinciale beleidsambities slechts gerealiseerd kunnen worden door ook in de Amsterdamse metropoolregio sturend aanwezig te zijn. Het IPO-koersdocument 'Kompas 2020', ten slotte, betoogt dat provincies in principe veel in huis hebben om te kunnen acteren als verbindende en samenbrengende overheid. De provincie Noord-Holland pakt die rol in de volle breedte op.

3 Macro-economische en landelijke ontwikkelingen

3.1 Inleiding

In deze kaderbrief 2017 hebben wij gezien, of de macro-economische en landelijke ontwikkelingen aanleiding geven ons financiële beleid, zoals dat in voorgaande kaderbrieven is beschreven, bij te stellen.

3.2 Macro-economische vooruitzichten

Het Centraal Planbureau geeft aan dat de Nederlandse economie gestaag herstelt van de recessie en de eurocrisis, met een groei van 1,8% dit jaar en 2,0% volgend jaar. De economische ontwikkeling is niet uitbundig, maar er is wel sprake van inhaalgroei. In beide jaren groeit de Nederlandse economie bovendien sneller dan die van het eurogebied. De productiegroei gaat gepaard met een toename van de werkgelegenheid die gedreven wordt door de groei van de marktsector. Per saldo resulteert een daling van de werkloosheid naar 6,3% in 2017. Als gevolg van aanhoudend gematigd economisch herstel daalt het overheidstekort van 1,9% bbp vorig jaar tot 1,7% bbp in 2016 en 1,2% bbp in 2017.

De onzekerheden zijn momenteel relatief groot en domineren met name in de internationale omgeving de negatieve risico's. Als onzekerheden kunnen genoemd worden:

- Een Brexit kan via het kanaal van de handel op termijn een negatief effect hebben op de Europese en Nederlandse economie;
- Een toenemende instroom van vluchtelingen kan tot gevolg hebben dat landen het Schengenverdrag buiten werking stellen, met een negatief effect op het Nederlands bbp;
- Financiële markten zijn nerveus door uiteenlopende omstandigheden. Dit schaadt het investeringsklimaat.

3.3 Landelijke wetgeving en ontwikkelingen

3.3.1 Provinciefonds

Het provinciefonds is naast de motorrijtuigenbelasting een van de belangrijkste inkomstenbronnen van de provincie. Twee ontwikkelingen kunnen gevolgen gaan krijgen voor de provincie.

1. Implementatie van een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds in 2017;
2. Evaluatie van de huidige normeringssystematiek.

Implementatie van een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds

Op 11 december 2014 heeft het IPO-bestuur ingestemd met de opdracht aan de externe commissie 'Aanpak verdeelvraagstukken provinciefonds' om een zwaarwegend (en in principe bindend) advies uit te brengen over het transparanter maken van het verdeelmodel, dat kan rekenen op breed bestuurlijk draagvlak bij de provincies en toekomstbestendig is voor nieuwe verdeelvraagstukken. De algemene opdracht die aan de commissie is gegeven luidt als volgt:

- A. Ontwikkel een voorstel voor een transparant verdeelmodel provinciefonds;

- B. Ontwikkel een voorstel voor een algemene beleidslijn voor de aanpak van (her)verdeelvraagstukken;
- C. Mitigeer de herverdeeleeffecten in het overgangstraject van A naar B.

Directe aanleiding voor aanpassing van het huidige verdeelmodel is de decentralisatie van natuurtaken en verkeer -en vervoerstaken naar de provincies, waardoor de omvang van het provinciefonds fors toeneemt. Deze middelen worden bij voorkeur in de algemene uitkering aan de hand van de maatstaven verdeeld. De commissie heeft gekozen voor een integrale benadering voor de herziening van het verdeelmodel en niet voor een incrementele benadering die zich uitsluitend richt op de verdeling van de gedecentraliseerde middelen op het gebied van natuur en verkeer en vervoer. De commissie heeft inmiddels een nieuw verdeelmodel opgesteld. Hierbij vormt de huidige algemene uitkering, samen met de middelen BDU, natuur en BRZO de nieuwe algemene uitkering vanaf 2017. Het model is opgesteld zodat in het ijkjaar 2016 geen herverdeeleeffecten optreden. Op moment van schrijven ligt het voorstel ter goedkeuring bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het nieuwe verdeelmodel zal vanaf 2017 operationeel moeten zijn.

Evaluatie van de huidige normeringssystematiek

In mei 1994 is in het bestuurlijk overleg tussen Rijk, VNG en IPO afgesproken dat de jaarlijkse ontwikkeling van het gemeente- en provinciefonds met ingang van het begrotingsjaar 1995 wordt gekoppeld aan de jaarlijkse ontwikkeling van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven (NGRU). Deze afspraak geldt in beginsel voor onbepaalde tijd. Verder is toen afgesproken dat de normeringssystematiek periodiek wordt geëvalueerd. De normeringssystematiek is in 2010 voor het laatst geëvalueerd.

In 2015 zijn de jeugdzorg, onderdelen van de AWBZ en de Participatiewet gedecentraliseerd naar gemeenten. Deze middelen bevinden zich in het deelfonds sociaal domein, dat onderdeel is van de gemeentefondsbegroting. Het is de bedoeling dat deze middelen in 2018 worden overgeheveld naar de algemene uitkering van het gemeentefonds. Het gemeentefonds neemt hierdoor fors in omvang toe, van ongeveer 18 naar 28 miljard euro.

Behalve de decentralisaties naar gemeenten is de ontwikkeling en beheer van natuur gedecentraliseerd naar provincies conform de met provincies gemaakte afspraken in het Natuurakkoord. Per 2017 worden tevens de middelen voor de brede doeluitkering verkeer en vervoer van circa 1 miljard euro overgeheveld naar de algemene uitkering van het provinciefonds.

Bovenstaande geeft het belang weer van de evaluatie van de huidige normeringssystematiek. De fondsen en hun ontwikkeling aan de hand van een normeringssystematiek hebben een belangrijkere plaats in de financiële verhouding. De vraag is derhalve of de huidige systematiek en de daaraan ten grondslag liggende uitgangspunten ook van toepassing kan zijn voor de komende jaren. Luidt het antwoord positief, dan is de vraag of de huidige systematiek aanpassing behoeft om mogelijke problemen het hoofd te bieden. Is het antwoord negatief, dan is de vraag welke alternatieve systematieken er tot de beschikking staan.

Op basis van de evaluatie van de huidige systematiek en een analyse van de huidige normering van de budgetten in de integratie-uitkering sociaal domein (in gemeentefonds), worden varianten uitgewerkt voor de normering van het gemeente- en provinciefonds vanaf 2018.

3.3.2 Middellange termijn verkenning CPB

Aan het eind van een kabinetsperiode is het gebruikelijk dat het CPB met een middellange-termijnverkenning (MLT) komt. Dit wordt dan als basis gebruikt voor de verkiezingsprogramma's. Naar verluidt zal in deze MLT-verkenning worden opgenomen dat het Rijk en decentrale overheden gezamenlijk € 1,8 miljard kunnen bezuinigen. De helft hiervan - € 900 miljoen - komt voor rekening van de decentrale overheden.

Vanwege de onzekerheden die deze ontwikkelingen met zich meebrengen doen wij in het financieel kader, dat onder hoofdstuk 5 is opgenomen, een voorstel hoe hier mee om te gaan. Zie hiervoor regel I in het overzicht.

4 Begrotingsbeleid

De robuustheid en houdbaarheid van de provinciale financiën blijven een belangrijke uitdaging voor de komende periode. De in vorige kaderbrieven vastgestelde financiële beleidskaders blijven onverminderd van kracht. Daarom benoemen wij deze in dit hoofdstuk expliciet.

4.1 Robuust begrotingsbeleid

Ons college van GS staat voor een gedegen, robuust financieel beleid. Het realiseren van een sluitende begroting voor het begrotingsjaar en het meerjarenperspectief is dan ook een belangrijke doelstelling. Daartoe zijn de volgende algemene uitgangspunten toegepast voor de financiële opzet van deze kaderbrief:

- a) Duurzaam structureel en reëel evenwicht.
- b) Geen belastingverhoging.
- c) Alleen noodzakelijke indexering van budgetten.
- d) Nieuw beleid alleen in overeenstemming met de beschikbare middelen.

4.1.1 *Duurzaam structureel en reëel evenwicht*

Ons college staat voor een begroting die duurzaam structureel en reëel in evenwicht is. Het ministerie van BZK definieert structureel en reëel evenwicht in de jaarlijkse toezichtsbrief als volgt:

“Op basis van het bestaande beleid en het vastgestelde nieuwe beleid worden de voor het jaar 2017 geraamde structurele lasten gedekt door structurele baten en de incidentele lasten worden gedekt door incidentele of structurele baten. Indien dit niet het geval is wordt ook de meerjarenraming hierop getoetst. De term reëel heeft betrekking op de mate van realiteit van de (meerjaren-)ramingen.”

Om dit evenwicht te waarborgen en duurzaam te behouden hanteren wij de volgende begrotingsregels:

- Een reëel sluitende begroting voor het begrotingsjaar en een reëel sluitend meerjarenperspectief;
- De risico's die de provincie loopt staan in verhouding tot het weerstandsvermogen en de weerstandscapaciteit;
- Realistisch geraamde uitgaven en inkomsten, met een transparant onderscheid tussen incidentele en structurele lasten en baten.

Voor de houdbaarheid van de provinciale financiële positie is het belangrijk om op langere termijn een structureel sluitende begroting te houden, waarin incidentele dekkingsmiddelen geen bepalende factor zijn, maar naar beschikbaarheid gebruikt worden voor incidenteel beleid. In hoofdstuk 5 gaan wij daarnaast in op het langere termijn perspectief en de aspecten die daarbij een rol spelen.

Het uitgangspunt “Duurzaam structureel en reëel evenwicht” is in overeenstemming met het toetsingscriterium van het ministerie van BZK. Wij stellen Provinciale Staten voor met de overige uitgangspunten in te stemmen.

4.1.2 Geen belastingverhoging

Het maximum aantal opcenten dat wij mogen heffen is per 1 januari 2016 verhoogd van 110,1 in 2015 naar 110,6 opcenten in 2016. Met het huidige niveau van de opcenten komt de onbenutte belastingcapaciteit (in 2015 nog € 118 miljoen) voor 2016 uit op ruim € 119 miljoen.

Dit biedt een theoretische ruimte om de inkomsten van de provincie te verhogen en daarmee eventueel dreigende begrotingstekorten te dichten. Wij laten het tarief van de opcenten ongewijzigd op 67,9 opcenten. Het tarief in Noord-Holland blijft hiermee het laagste in Nederland.

4.1.3 Toepassen van indexering op provinciale budgetten

Daar waar contractuele verplichtingen dat vereisen wordt door de provincie indexering toegepast. Tevens worden de onderhoudsbudgetten voor infrastructuur en de apparaatskosten met 1% indexering bijgesteld op grond van de vigerende afspraken. Voor het realiseren van deze indexeringen wordt de stelpost prijscompensatie bij deze Kaderbrief opgehoogd.

4.1.4 Nieuw beleid in overeenstemming met beschikbare middelen

Robuust begrotingsbeleid vraagt om solide overwegingen voor het starten van nieuw beleid. In deze kaderbrief zijn voorstellen voor nieuw beleid en dekking opgenomen, waarover een integrale afweging kan worden gemaakt.

4.1.5 Instellen bedrijfsvoeringsreserve

Binnen de materiële apparaatskosten zijn posten aanwezig voor grotere bedrijfsvoeringsprojecten. Deze projecten kunnen niet altijd binnen een jaar worden afgerond en leiden dan tot budgetonderschrijdingen en budgetaanvragen en daarmee tot schommelingen. Om deze kosten te egaliseren wordt een bedrijfsvoeringsreserve ingesteld, waaruit kosten worden gedekt voor incidentele bedrijfsvoeringsprojecten. Eventuele overschotten op de materiële apparaatskosten aan het eind van een jaar worden in deze reserve gestort.

4.2 Begrotingsrechtmatigheid

De provincie Noord-Holland beschikt over verschillende reserves die gezamenlijk een aanzienlijk vermogen omvatten. Het is van belang dat op deze reserves een goede monitoring plaatsvindt en dat er duidelijke en transparante spelregels geformuleerd zijn, opdat het beschikbare vermogen optimaal aangewend kan worden.

Wij hanteren daarom de volgende beleidsregels voor stortingen in en onttrekkingen aan reserves.

Storting in reserves:

In de jaarrekening doen we toevoegingen aan een reserve tot het bedrag dat via de begroting of begrotingswijzigingen door Provinciale Staten gedurende het begrotingsjaar is geaccordeerd. Daarnaast storten we bij de jaarrekening de nog niet geraamde bijdragen van derden voor projecten in de reserve waaruit de dekking van het project plaatsvindt.

Onttrekking aan reserves:

In de jaarrekening verwerken we de onttrekkingen aan de reserve ter dekking van een project tot maximaal het bedrag dat voor dat project door Provinciale Staten beschikbaar is gesteld. Daarbij

wijken we alleen af van de begrote jaarschijf als de totale meerjarige begrote lasten van het geaccordeerde project niet wijzigen.

Uiteraard blijft ons college van GS in de jaarrekening verantwoording afleggen over de verschillen tussen de begrote en werkelijke baten, lasten, stortingen en onttrekkingen

4.3 Begrotingssystematiek

4.3.1 Onderzoeksrapport Begrotingssystematiek

Het college van GS heeft het opdracht gegeven de in de praktijk gegeven invulling van de huidige begrotingssystematiek te leggen naast de inzichten met betrekking tot de wijze, waarop de wetgeving (BBV) wordt ingevuld en hoe dat relateert aan de effectiviteit van de planning en control documenten stukken in relatie tot de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten. Met dit onderzoek krijgt ons college van GS een goed inzicht in het huidige gebruik van de begroting en de verbeterpunten daarin.

De provincie Noord-Holland heeft inmiddels een aantal jaren ervaring met de huidige begrotingssystematiek. Provinciale Staten hebben onder meer in een motie over het nieuwe begrotingsprogramma Groen en de Strategische Statenagenda aangegeven mogelijkheden te zien voor een verbetering van de huidige begrotingssystematiek. Met het oog op de veranderende positie van de overheid, de inzichten rondom beleidssturing, de wijziging van het Besluit Begroting en verantwoording (BBV) en de voortschrijdende digitalisering vindt ook het college van GS het van belang de modernisering van de begrotingssystematiek verder vorm te geven en aan te sluiten op deze ontwikkelingen.

De aanbevelingen uit het onderzoek neemt het college van GS over. Ons college ziet binnen de huidige begrotingssystematiek voldoende aanknopingspunten om een eerste verbeterstap te zetten. In de begroting 2017 en de zomernota 2016 kan invulling aan een deel van de aanbevelingen worden gegeven. Het betreft voornamelijk het opnemen en het leesbaarder maken van relevante informatie over reserves, investeringen, uitgavensoorten en dekking.

De huidige begrotingssystematiek heeft onder meer door de invoering van een causale cascade structuur en eenheid aangebracht in de provinciale begrotingscyclus. Om te komen tot een eigentijdse begroting die inspeelt op de hierboven geschetste maatschappelijke en beleidsontwikkelingen is een herijking van de begrotingssystematiek nodig.

Voor de modernisering van de begroting is een herijking van de systematiek noodzakelijk. In een beleidsnota 'Begrotingssystematiek' kunnen de ontwikkelingen, de gewenste en vereiste veranderingen worden afgewogen en in eenduidig kader worden vastgelegd. Bij de uitwerking van deze beleidsnota zullen de aanbevelingen uit dit onderzoek worden betrokken. Gelet op de informatiebehoefte van de diverse doelgroepen en de complexiteit van de begroting vindt het college van GS het van belang de totstandkoming van deze beleidsnota 'Begrotingssystematiek' in een dialoog met de Provinciale Staten en de ambtelijke organisatie te realiseren. Het college van GS kiest ervoor de gemoderniseerde begrotingssystematiek toe te passen in de begroting 2018. Hierdoor is er voldoende tijd om de kwaliteit van de dialoog, de afwegingen en besluitvorming over de begrotingssystematiek en de uitwerking ervan zorgvuldig en goed te borgen en zijn de gevolgen van de wijzigingen in het BBV voldoende uitgekristalliseerd. In de bijlage bij deze kaderbrief treft u een voorstel voor een planning aan voor het totstandkomingsproces van de beleidsnota 'Begrotingssystematiek'.

4.3.2 Wijziging Besluit Begroting en Verantwoording

Op 5 maart 2016 is de herziening van het besluit Begroting en verantwoording gepubliceerd in het Staatsblad. De meeste onderdelen van deze herziening gaan in bij de begroting 2017. De verplichting om een aantal voorgeschreven financiële kengetallen op te nemen is al ingegaan en in de begroting 2016 opgenomen.

Met deze herziening beoogt de wetgever de begroting en jaarstukken beter bruikbaar te maken voor Provinciale Staten en Gemeenteraden. Een uitleg door het ministerie van BZK van de verschillende wijzigingen is te lezen op de site van de commissie BBV en kunt u [hier downloaden](#).

De gevolgen van de nieuwe wetgeving worden op dit moment in detail uitgewerkt en zullen tot uitdrukking komen in de begroting 2017. Hieronder treft u de wijzigingen op hoofdlijnen aan met de onderdelen van de begroting waarin de wijzigingen zullen plaatsvinden.

Uniforme taakvelden

De productenraming en -realisatie in de huidige vorm zal vervallen en vervangen worden door een raming van voorgeschreven taakvelden.

Beleidsindicatoren: effecten

In IPO verband zullen door BZK verplichte beleidsindicatoren (outcome) worden bepaald, die in de programma's moeten worden opgenomen.

Verbonden partijen gekoppeld aan het bereiken van de beleidsdoelstellingen

Informatie over verbonden partijen zal in de programma's moeten worden opgenomen. Daarnaast wijzigt de paragraaf verbonden partijen.

Kosten van de overhead en rente

Overhead en rente worden opgenomen en toegelicht in programma 8, Financiën. Daarmee wijzigt de verdeling van apparaatskosten over de programma's. Ook wijzigt de paragraaf lokale heffingen, in deze paragraaf zal onder andere moeten worden ingegaan op de gevolgen van de wijziging voor het inzicht in de kostendekkendheid van (leges-)tarieven. Daarnaast zal de wijze van toerekenen van rente aan investeringen wijzigen.

Het activeren van investeringen met maatschappelijk nut

Het activeren van alle investeringen wordt verplicht. Voorheen werden alleen investeringen met economisch nut verplicht geactiveerd en mochten investeringen met maatschappelijk nut direct ten laste van de exploitatie of reserves worden gebracht. Dit zal vooral leiden tot wijzigingen in het financiële deel van het PMI en PMO (vervangingsinvesteringen). Bij de opstelling van deze nota's zal hiermee rekening worden gehouden.

Het EMU-saldo;

In de begroting wordt een geprognosticeerde balans opgenomen, waaruit het EMU-saldo berekend kan worden.

Vennootschapsbelasting en grondexploitatie.

Naar verwachting zal dit niet leiden tot wijzigingen in de opzet van de begroting.

Paragraaf Risicomanagement, Financiële kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 was de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing al aangepast aan de nieuwe wetgeving.

5 Geactualiseerde meerjarenraming 2016-2020

In deze kaderbrief actualiseren wij op basis van de thans bekende budgettaire ontwikkelingen het financieel kader 2016-2020. In de hierna volgende overzichten zullen wij het financieel kader onderverdelen in een drietal categorieën. Per categorie zal toegelicht worden waar de mutatie betrekking op heeft. De drie categorieën gezamenlijk resulteren in het meerjarenbegrotingssaldo bij de Kaderbrief 2017. De indeling in categorieën is als volgt:

- I. Bijstellingen van baten en lasten op basis van actualiteit: Technische bijstellingen
- II. Beleidsontwikkelingen en beleidsambities: Wettelijke ontwikkelingen
- III. Beleidsontwikkelingen en beleidsambities: Actualisatie bestaand beleid
- IV. Beleidsontwikkelingen en beleidsambities: Overige ontwikkelingen

5.1 Technische bijstellingen

(in € miljoenen)

<i>Regel</i>	<i>Financieel kader</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>
A	Vigerende meerjarenraming begroting 2016 (na wijzigingen op primitieve begroting)	3,44	-	-	-	10,79
B	Verwerking Jaarrekeningresultaat 2015	3,25	-	-	-	-
C	Administratieve correcties	3,47	-0,38	-0,86	0,29	2,24
D	Provinciefonds	-	3,58	6,28	7,82	14,60
E	Motorrijtuigenbelasting (MRB)	5,40	5,40	5,40	5,40	5,40
F	Correctie op Provinciefonds als gevolg van hogere uitkering MRB	-1,50	-1,50	-1,50	-1,50	-1,50
G	Dividenden	-4,00	4,00	-	-	-
H	Bijstelling renteresultaat	-0,62	-0,78	-1,00	-0,51	-0,60
I	Stelpost macro-economische tegenvallers	-	-	-8,39	-9,55	-10,71
J	Actualisatie PMI	0,81	0,88	0,86	0,84	0,83
K	Actualisatie PMO	-4,17	-2,77	-	-	-4,00
L	Vrijval reserves	12,35	1,90	3,45	3,45	3,45
	Saldo meerjarenraming na technische bijstellingen	18,43	10,33	4,24	6,24	20,50

Regel A Vigerende meerjarenraming 2016

Het startpunt voor het financieel kader 2016-2020 is het meerjarensaldo bij de primitieve begroting 2016. Hierbij is rekening gehouden met de mutaties die volgden uit:

- De Kaderbrief 2016;
- Het Coalitieakkoord;
- De eerste begrotingswijziging 2016.

Regel B Verwerking van het jaarrekeningrekeningresultaat 2015

Het jaarrekeningresultaat over 2015 bedraagt € 6,65 miljoen. Van het resultaat is € 2,6 miljoen door eerdere PS besluiten met betrekking tot de uitgestelde intenties al toegevoegd aan de budgetten voor 2016. Daarnaast is een voordeel van € 0,8 miljoen door vrijval uit de reserve Exin-H in de begroting 2016 geraamd, maar in 2015 al verwerkt. Dit bedrag moet daarom als voordeel voor 2016 worden beschouwd en kan niet vrij worden ingezet. Bovenstaande zorgt ervoor dat het vrij besteedbare deel van het resultaat € 3,25 miljoen bedraagt.

Regel C Administratieve correcties

Dit betreft een aantal administratieve correcties op de jaarschijven.

Regel D Provinciefonds

Op basis van de septembercirculaire 2015 hebben wij de raming van het provinciefonds geactualiseerd. De decembercirculaire bevatte geen mutaties ten opzichte van de decembercirculaire. Voor de komende jaren voorzien wij een stijging van de uitkering uit het provinciefonds. De stijging wordt voornamelijk verklaard door:

- Positieve accresontwikkeling: Hogere uitgaven van het Rijk leiden volgens de systematiek van ‘trap op, trap af’ ook tot een hogere uitkering uit het provinciefonds. Uit de septembercirculaire is gebleken dat er hogere uitgaven worden verwacht op het gebied van veiligheid/defensie, missies en maatschappelijke prioriteiten zoals de impuls voor beschut werken en de opvang voor peuters. Ook de intensivering van de kinderopvangtoeslag vanaf 2016 heeft een positief accreseffect. Belangrijk om als ontwikkeling te melden is de grondslagmutatie als gevolg van de overheveling van de Brede Doeluitkering Verkeer en vervoer in 2016 van bijna 1 miljard. Daarmee verdubbelt de grondslag van het provinciefonds ongeveer, wat effect heeft op de accresbedragen;
- Toename van ruimte onder het plafond BTW-compensatiefonds: Het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF) is per 2015 gekoppeld aan de accrespercentages zoals deze volgen uit de normeringssystematiek voor het provinciefonds. Het plafond wordt aangepast voor taakmutaties (zoals decentralisaties) die gepaard gaan met onttrekkingen of toevoegingen aan het BCF. Als het plafond overschreden wordt komt het verschil ten laste van het provinciefonds en het gemeentefonds. Bij een realisatie lager dan het plafond komt het verschil ten gunste van het provinciefonds en het gemeentefonds. De toevoeging of uitname wordt over het provinciefonds en het gemeentefonds verdeeld conform de aandelen van de gezamenlijke provincies en gemeenten in het BCF in het gerealiseerde jaar. Bij Miljoenennota 2016 is het aandeel van provincies van € 18,4

miljoen in de geraamde ruimte onder het plafond voor 2015 toegevoegd aan het provinciefonds. De ruimte onder het plafond is toegenomen, met als gevolg een grotere toevoeging aan de algemene uitkering dan eerder verwacht. Tot nu toe was in de circulaire uitgegaan van een toevoeging van € 14,9 miljoen. Er blijft voor alle jaren sprake van een verwachte ruimte onder het plafond.

Regel E Motorrijtuigenbelasting

Op basis van de gewichtsuitdraai per 01-01-2016 wordt de raming van de motorrijtuigenbelasting met € 5,4 miljoen naar boven bijgesteld. Deze hoger uitvallende raming heeft 2 oorzaken:

1. Plug-in-hybrides naar half tarief: In het Belastingplan 2015 is besloten dat in 2016 het nihil tarief blijft behouden voor de motorrijtuigenbelasting (en opcenten) voor volledig emissievrije ofwel elektrische auto's. Voor plug-in-hybrides (met een CO₂-uitstoot van niet meer dan 50 gram/km) wordt een half-tarief ingevoerd;
2. Verhuizing van leasebedrijven naar Noord-Holland: Uit de halfjaarlijkse gewichtsuitdraai naar de situatie per 26 juni 2015 bleek een flinke toename van bijna 7.000 voertuigen van Grootwagenparkhouders (GWH's): veelal van leasebedrijven. Deze toename werd bijna geheel veroorzaakt door de verhuizing van een leasebedrijf van Drenthe naar Noord-Holland. Eind 2015 zijn er nogmaals ca. 7.000 auto's van een leasebedrijf bijgekomen door een verhuizing van Utrecht naar Noord-Holland. Gelet op de late instroom van deze auto's hadden deze auto's geen effect meer op de opbrengst over 2015 maar wel op die van 2016 en verder.

Regel F Correctie op het provinciefonds als gevolg van hogere opbrengst motorrijtuigenbelasting

Voor de verdeling van de middelen uit het provinciefonds over de provincies wordt een verdeelmodel gehanteerd. Dit model bevat zogenaamde verdeelmaatstaven. Eén van deze maatstaven is de belastingcapaciteit/motorrijtuigenbelasting. Hoe hoger de belastingcapaciteit, hoe lager de Provinciefondsuitkering. De gedachte hierbij is dat de Provinciefondsuitkering aanvullend is op datgene wat een provincie (bij een gelijke belastingdruk) aan eigen inkomsten kan verwerven.

De verhuizingen van leasebedrijven van Drenthe en Utrecht naar Noord-Holland (zie onder E punt 2) leidt tot een relatief toegenomen belastingcapaciteit en dat leidt tot een te verlagen uitkering uit het Provinciefonds van vermoedelijk circa € 1,5 miljoen structureel vanaf 2016.

Regel G Dividenden

Een deel van de dividendopbrengst van Alliander verschuift voor een bedrag van € 4 miljoen van 2016 naar 2017. Dit heeft te maken met de verkoop van een deelneming van Alliander genaamd Endinet waarvoor het dividend nu in 2017 wordt ontvangen in plaats van 2016.

Regel H Bijstelling renteresultaat

Het renteresultaat wordt neerwaarts bijgesteld als gevolg van lagere rentelasten welke berekend zijn voor het PMI en PMO (zie hiervoor ook de toelichting op de regels J en K).

Regel I Stelpost Macro-economische tegenvallers

Aan het einde van een kabinetsperiode is het gebruikelijk dat het CPB met een middellange-termijnverkenning (MLT) komt. Het CPB houdt in deze middellange termijnverkenning rekening met een bezuiniging op apparaatskosten van € 1,8 miljard op de overheidsuitgaven. Hiervan zal € 900 miljoen bij de lagere overheden gelegd worden en € 900 miljoen bij het Rijk zelf. Bij deze Kaderbrief hebben we berekend wat het aandeel van de provincie bij deze bezuiniging zal zijn. Hiervoor wordt de stelpost macro-economische tegenvallers opgehoogd conform de onder regel I genoemde bedragen.

Regel J Actualisatie Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI)

De kasramingen (of in andere woorden ‘de investeringen’) voor de Kaderbrief 2017 komen lager uit dan bij de Begroting 2016 werd verwacht. Met name in de periode t/m 2020 vallen de verwachte investeringen lager uit.

Op basis van deze geüpdatete geplande investeringen zijn de kapitaallasten berekend. De lagere verwachte investeringen zorgen voor lagere kapitaallasten bij deze Kaderbrief dan bij Begroting 2016 werd berekend.

De kapitaallasten bestaan uit afschrijvings- en rentekosten. Per saldo zorgt het lagere niveau van investeringen voor een daling van de kapitaallasten zoals deze in regel J zijn opgenomen. De lagere rentekosten zijn neutraal met de lagere rentebaten in het renteresultaat (zie hiervoor regel H ‘Bijstelling renteresultaat’).

Regel K Actualisatie Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO)

Het resultaat voor actualisatie van het PMO is opgebouwd uit een viertal onderdelen:

1. Resultaat op budget voor vast onderhoud (wegen + vaarwegen);
2. Resultaat op budget voor variabel onderhoud (wegen + vaarwegen);
3. Resultaat op budget voor gebiedscontracten;
4. Resultaat op kapitaallastenbudget (wegen + vaarwegen).

Het resultaat voor vast en variabel onderhoud en de gebiedscontracten komt voort uit een actualisatie van de normkostenbudgetten. Deze normkostenbudgetten komen voort uit de geactualiseerde Nota kapitaalgoederen welke in 2015 is vastgesteld. De kapitaallasten zijn berekend op basis van geactualiseerde kasramingen voor wegen en vaarwegen. Het deel van de rente in deze berekening is neutraal met de mutatie op het renteresultaat dat als onderdeel is meegenomen op regel H ‘Bijstelling renteresultaat’.

Het gepresenteerde resultaat op regel K betreft het resultaat waarbij rekening is gehouden met op peil houden van de voorziening voor variabel onderhoud. Dat wil zeggen dat tekorten in de

voorziening in de meerjarenraming zijn gedekt door overschotten op de budgetten voor vast onderhoud. Voor de jaren t/m 2020 leidt dat tot een claim van totaal € 10,94 miljoen. Dit wordt gecompenseerd door een overschot in de jaren t/m 2024 waardoor per saldo in de jaren t/m 2024 een overschot overblijft van € 7,01 miljoen.

Regel L Vrijval reserves

De vrijval betreft een 2-tal reserves:

- Reserve OV: De vrijval reserve OV voor genoemde bedragen, is mogelijk omdat de Stadsregio Amsterdam 95% van de investeringskosten voor HOV (bus) gelegen binnen haar grondgebied vergoedt. Toen deze reserve werd ingesteld (2011) was hierover nog niet de duidelijkheid die er inmiddels wel is. Dit betekent dat de bijdrage van de provincie in de realisatie van HOV langs of op provinciale wegen tot maximaal 5% beperkt blijft. In de praktijk dragen daarnaast in een aantal gevallen ook nog gemeenten bij in de kosten. Over een bijdrage van de SRA in de beheer- en onderhoudskosten van HOV zijn inmiddels eerste verkennende gesprekken gestart.
- Reserve ILG: Om onderbesteding van de EU-middelen (POP2) te voorkomen als gevolg van uitblijven aanvragen, zijn meer subsidies verleend dan waarvoor cofinanciering uit EU-middelen beschikbaar is. Om een eventuele overschrijding als gevolg van deze overprogrammering te dekken is in de begroting een reservering van €2 miljoen aan voormalige ILG gelden opgenomen. Door grote vrijval (niet doorgaan van/lagere kosten van subsidieprojecten) bij andere provincies is onze overprogrammering in 2015 alsnog geheel gefinancierd met EU geld. De reservering in de ILG-reserve kan hierdoor vervallen.

5.2 Wettelijke ontwikkelingen

In de volgende onderdelen zullen de beleidsmatige voorstellen toegelicht worden. Bij het hierna volgende onderdeel II zal begonnen worden met voorstellen waar een wettelijke aanleiding aan ten grondslag ligt.

Gevolgen van wettelijke ontwikkelingen (in € miljoenen)

Regel	Financieel kader	2016	2017	2018	2019	2020
	Saldo meerjarenraming na technische bijstellingen	18,43	10,33	4,24	6,24	20,50
M	Machinerichtlijn	-	-2,50	-1,60	-1,30	-1,60
N	Toezen op energiebesparing bij industrie	-0,17	-0,17	-0,17	-0,17	-0,17
O.1	Swung- II Verkeerswetgeving	-	-0,19	-0,23	-0,23	-0,23
O.2	Swung- II Verkeerswetgeving	-0,19	-0,09	-	-	-
P	Omgevingswet	-	-0,37	-0,16	-	-
Q	Omgevingsvisie	-0,30	-0,65	-0,12	-	-
R	Faunafonds	-0,95	-0,95			

Regel	Financieel kader	2016	2017	2018	2019	2020
S	CAO en pensioenen	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30
	Saldo meerjarenraming na wettelijke ontwikkelingen	16,52	5,11	1,66	4,24	18,20

Regel M Machinerichtlijn

De provincie is wettelijk verplicht om haar beweegbare kunstwerken te laten voldoen aan de machinerichtlijn (MRL). De MRL is wetgeving voor veilig gebruik en beheersing van risico's voor gebruikers en onderhoudspersoneel van machines. Beweegbare kunstwerken zijn machines en moeten aan deze wet voldoen. In 1995 is de machine richtlijn (MRL) in werking getreden waarbij nieuwe kunstwerken moeten voldoen aan de MRL en oude kunstwerken ook, indien er grote wijzigingen zijn/worden aangebracht. In de nabije toekomst worden vrijwel zeker grote wijzigingen aangebracht bijvoorbeeld door de kunstwerken te voorzien van afstandsbediening. De opgave is geïnventariseerd en heeft geleid tot bovenstaand voorstel.

Regel N Toezien op energiebesparing bij industrie

De industrie is landelijk goed voor 40 procent van het energieverbruik. Op grond van de Wet Milieubeheer zijn bedrijven en instellingen (industrie, vastgoed, agrosectoren) met een energieverbruik hoger dan 25.000 m³ gas en/of meer dan 50.000 kilowatt elektriciteit verplicht energiebesparende maatregelen te nemen met een terugverdientijd van vijf jaar of korter. De provincie is bevoegd gezag vanuit de wet milieubeheer. In het nationaal energieakkoord is afgesproken hierop scherper op toe te zien bij vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Daarnaast is sinds medio 2015 de Europese Richtlijn Energie-efficiëntie in werking. Bedrijven met meer dan 250 medewerkers en balanstotaal van 50 miljoen euro moeten verplicht een energie-audit uitvoeren. Tot slot hebben een aantal grootverbruikers in de industrie meerjarenafspraken gemaakt met het rijk om tot energiebesparing te komen.

Voor de intensivering van onze wettelijke taken op het gebied van energiebesparing in de industrie ramen wij € 170.000 per jaar. Hiervan is een gedeelte bestemd voor de taken vanuit de OD NZKG. Daarnaast wordt een gedeelte ingezet om onze faciliterende en ondersteunende rol te versterken.

Regel O.1 en O.2 Swung- II Verkeerswetgeving

Als onderdeel van de Omgevingswet wordt de nationale geluidswetgeving herzien. Voor provinciale wegen (Swung-2) houdt dit in dat de geluidsemissie vanaf 2018 gemonitord en gepubliceerd dient te worden. Dit vereist dat er een fijnmaziger netwerk van verkeerstellingen wordt opgezet, dat omgevingsdata op voldoende kwaliteitsniveau beschikbaar worden gemaakt en dat er voorzieningen worden getroffen met betrekking tot het publiceren en beheren van de gegevens. De investeringen vallen uiteen zoals opgenomen op regel O.1 en O.2.

Regel P Omgevingswet

In de genoemde bedragen zitten kosten voor:

- IPO ondersteuning van € 85.000;
- Digitaliseringskosten van € 200.000
- Ondersteuning, advies en proceskosten van € 95.000

Voor 2018 is zijn de digitaliseringskosten nog onduidelijk. De kosten voor advies en proces zullen dalen, omdat 2018 het jaar is van implementatie.

Regel Q Omgevingsvisie

Naar verwachting treedt vanaf 2019 de Omgevingswet in werking. De wet verplicht de provincie tot het opstellen van een Omgevingsvisie. In het Coalitieakkoord is aangegeven dat wij deze bestuursperiode onze Omgevingsvisie opstellen. De Omgevingsvisie vervangt de provinciale visiedocumenten op het gebied van water, verkeer en vervoer, wonen, milieu, natuur, landschap en cultuur.

Het opstellen van de Omgevingsvisie is een complex en omvangrijk proces. Participatie van de omgeving speelt hierbij een belangrijke rol. Het uitgangspunt in het coalitieakkoord is dan ook dat bij de totstandkoming van de visie intensief overleg wordt gevoerd met gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.

De proceskosten worden in totaal geraamd op € 1.065.000,-. Het gaat hierbij om externe inhuur van adviseurs (communicatie, juridisch, etc. in totaal € 230.000), onderzoek en evaluatie inclusief PlanMER (€ 400.000), communicatiemiddelen (€ 200.000), organiseren van bijeenkomsten (€ 75.000), de ontwikkeling en realisatie van digitale vormen voor participatie (€ 100.000) en onvoorziene kosten (€ 60.000).

Regel R Faunafonds

Met de decentralisatie van het natuurbeleid (2011-2013) is de verantwoordelijkheid voor de afhandeling van de tegemoetkoming in schade door beschermde diersoorten aan agrariërs via het Faunafonds overgegaan van het Rijk naar de provincies. Voorheen werden de kosten van het Faunafonds gedragen door het Rijk, nu door de provincies. Om de kosten van zomerschade door ganzen te kunnen beheersen heeft het bestuur van het Faunafonds een schadeplafond van € 2 miljoen per jaar landelijk ingesteld. Het Noord-Hollands aandeel hierin was circa € 820.000 per jaar. In het Uitvoeringsbeleid Ganzen Noord-Holland, vastgesteld door GS in 2014, hebben we dan ook de komende jaren met dit bedrag rekening gehouden.

Het Faunafonds heeft onlangs zijn beleidsregel inzake het zomerplafond ingetrokken. Deze beleidsregel is juridisch niet houdbaar gebleken, omdat de huidige Flora- en Faunawet en het voorstel voor de Wet Natuurbescherming hier geen van beiden wettelijke grondslag voor bieden. Hierdoor zal aan alle door ganzen aangerichte zomerschade moeten worden tegemoetgekomen. Er wordt daarom voor de jaren 2016 en 2017 een financiële tegenvaller van € 953.000 in de kosten voor het Faunafonds verwacht.

Regel S CAO en pensioenen

Het IPO en de vakbonden hebben een onderhandelaarsakkoord bereikt over een nieuwe cao Provincies. Het akkoord is een kortdurende cao met procesafspraken en een loonafpraak.

Provincieambtenaren krijgen er per 1 april 2,2% salaris bij en eenmalig een uitkering van € 300,- bruto voor fulltimers, deeltijders naar rato. Degenen die na 1 januari 2016 zijn aangesteld bij de provincie ontvangen een evenredig deel van genoemde € 300,-. De cao loopt van 1 januari 2016 tot 1 januari 2017. De bonden en het IPO moeten het akkoord nog voorleggen aan hun leden.

Het is een 'beleidsarme' cao: in de cao staan geen wijzigingen in de rechtspositie, maar wel procesafspraken over een aantal inhoudelijke onderwerpen. Met deze kortdurende cao geven het IPO en de vakbonden snel duidelijkheid over de uitvoering van het loonruimteakkoord van vorig jaar.

Het IPO en de vakbonden gebruiken de looptijd van deze cao om een aantal afspraken uit de vorige af te ronden en uit te werken. Zo worden er tijdens deze looptijd afspraken gemaakt op basis van de uitgevoerde evaluatie van het belonings- en beoordelingssysteem bij de provincies. Ook zal de looptijd van deze cao gebruikt worden om een gezamenlijke cao agenda op te stellen met de belangrijkste thema's voor de volgende cao.

5.3 Actualisatie bestaand beleid

(in € miljoen)

<i>Regel</i>	<i>Financieel kader</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>
	Saldo meerjarenraming na wettelijke ontwikkelingen	16,52	5,11	1,66	4,24	18,20
T	Bodem	-0,64	-0,64	-	-	-
U	Monumentenwacht	-	-0,22	-0,12	-	-
W	Onderwaterarcheologie	-	-0,60	-	-	-
X	Organisatie 4 mei herdenking en 5 mei viering	-	-0,30	-	-	-
Y	Toerisme	-	-0,40	-0,40	-0,40	-0,40
Z	Bijdrage MRA uit hoofde van af te sluiten convenant	-	-1,00	-1,00	-1,00	-1,00
AA	Intensivering aanpak spoedlocaties	-0,17	-0,17	-0,17	-0,17	-
AB	Afkoopsom Geestmerambacht	-	-0,25	-	-	-
	Saldo meerjarenraming na actualisatie bestaand beleid	15,71	1,53	-0,03	2,67	16,80

Regel T Bodem

Sinds 1 januari 2014 voeren de omgevingsdiensten de taken toezicht & handhaving bodem voor de provincie uit. Een aantal maanden na de overdracht ontvingen we signalen van de omgevingsdiensten dat de overgedragen capaciteit (totaal 5,5) niet voldoende was om de taken op een goede verantwoorde manier uit te voeren. Een onderzoek van een extern adviesbureau en een berekening van de benodigde capaciteit van de omgevingsdiensten zelf hebben duidelijk gemaakt dat er 6 fte (€ 640.000,-) extra nodig is om de taak op een minimaal verantwoorde manier uit te voeren. Het voorstel is dit voor twee jaar op incidentele basis te doen en met de omgevingsdiensten afspraken te maken over de inzet van de capaciteit en de rapportage hierover. Medio 2017 evalueren we de extra inzet en besluiten we over het vervolg. Rond deze tijd is er meer duidelijkheid ontstaan over de Omgevingswet. Zeer waarschijnlijk heeft deze nieuwe wet gevolgen voor de vergunningverlening, toezicht & handhaving bodem. Vandaar het voorstel om nu op incidentele basis het budget uit te trekken

Regel U Monumentenwacht

In 1987 hebben GS in het kader van de landelijke decentralisatie van de Monumentenwacht een tweetal garantieverklaringen verleend, die benodigd waren voor de verlening van de B3-status aan de stichting Monumentenwacht Noord-Holland. De B3 status houdt in dat de stichting Monumentenwacht Noord-Holland is aangewezen als lichaam waarvan het personeel ambtenaar is in de zin van artikel B3 van de Algemene burgerlijke pensioenwet.

De garantieverklaringen die door de GS-en van alle provincies aan de stichtingen Monumentenwacht in de desbetreffende provincie zijn verleend, houden in:

- GS verklaren dat de uitgaven van de Monumentenwacht – voor zover niet gedekt door inkomsten uit de opbrengst van goederen en diensten – voor ten minste 90 procent zullen worden gefinancierd uit door de provincie ter beschikking gestelde middelen;
- GS verklaren dat zij ermee instemmen dat de provincie zal worden aangewezen als (mede)aansprakelijk publiekrechtelijk lichaam voor de betaling van de door de Monumentenwacht krachtens hoofdstuk C en artikel N1 van de Algemene Burgerlijke Pensioenwet verschuldigde bedragen.

Op deze garantieverklaringen is door de Monumentenwacht nimmer een beroep gedaan, maar zij gelden nog steeds. Het betekent dat de provincie garant staat voor 90 procent van de uitgaven van de Monumentenwacht voor zover deze niet worden gedekt door inkomsten wegens verleende diensten.

Naar aanleiding van nader onderzoek vanwege een bezwaarschrift van de Monumentenwacht tegen het voornemen van GS tot beëindiging van de boekjaarsubsidie aan de Monumentenwacht, worden voorbereidingen getroffen voor de beëindiging van de garantieverklaringen. Dit gebeurt in overleg met de Monumentenwacht. De eisen aan deze beëindiging zijn een zwaarwegend belang (bijvoorbeeld bezuinigingen) en een redelijke termijn tussen aankondiging en beëindiging, zodat Monumentenwacht kan inspelen op de gewijzigde omstandigheden. De Monumentenwacht is voornemens om bij het ABP de B3-status in te wisselen voor de status van vrijwillig toetreders, zodat op termijn de B3-status kan worden ingetrokken.

Dit vrijwillig afzien van de B3 status door de Monumentenwacht is deel van een voorstel aan GS hoe om te gaan met de B3 status van de Monumentenwacht. Het college van GS is akkoord met dit

voorstel onder voorbehoud van definitieve vaststelling van deze kaderbrief door PS. Aan het voorstel zijn wel kosten verbonden, omdat het wenselijk wordt geacht de garantie van GS in overleg op te kunnen heffen i.p.v. een juridisch traject vanwege het niet nakomen van de verplichtingen.

Het voorstel is dat het huidige subsidiebedrag nog eenmalig, verdeeld over twee jaar, aan de Monumentenwacht wordt verstrekt: 332.000 verdeeld over 2017 en 2018 in bedragen van resp. 220.000 en 112.000.

Regel W Onderwaterarcheologie

Bij het coalitie-akkoord zijn middelen beschikbaar gesteld voor onderwaterarcheologie. In het coalitie-akkoord staat: "Ten aanzien van de onderwaterarcheologie zullen wij bepleiten dat het Rijk haar verantwoordelijkheid neemt daar waar het rijkswateren betreft."

Sinds eind 2015 neemt de provincie deel aan de pilot onderwaterarcheologie Texel (samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente Texel, Duikclub Texel en Museum Kaap Skil). In het kader van de pilot mogen sportduikers gedurende de pilotperiode (november 2015-december 2016) bij hoge uitzondering vondsten bergen. Voor de deelname aan de pilot hebben GS een bedrag van €270.000 beschikbaar gesteld: deze middelen kunnen worden ingezet voor objecten die eventueel tijdens de pilotperiode vrijspoelen en moeten worden geborgen, geconserveerd en gerestaureerd. De provincie is op basis van de Erfgoedwet eigenaar van deze vondsten.

Op 29 maart 2016 hebben GS een bedrag van €330.000 beschikbaar gesteld: deze middelen kunnen worden ingezet voor objecten die al voorafgaand aan de pilotperiode zijn geborgen en die in het kader van een overdrachtsperiode (eindigt 1 april 2016) aan de provincie zijn overgedragen. Deze middelen zijn bestemd voor (de eerste noodzakelijke acties op het gebied van) conservering, restauratie en wetenschappelijk onderzoek.

De collectie die recent aan de provincie is overgedragen is uniek, zowel qua omvang als qua samenstelling. De collectie wordt in verband gebracht met het Engelse koningshuis Stuart. De presentatie van de collectie op 14 april jl. heeft geleid tot veel belangstelling, zowel bij het brede publiek als uit de (internationale) wetenschappelijke wereld.

Gelet op het unieke karakter van deze vondst wordt nog een eenmalige investering van €600.000,- gevraagd voor de periode 2017-2019. In deze periode vallen de acties die op de middellange termijn nodig zijn ten aanzien van de vondsten die in het kader van de overdrachtsperiode zijn overgedragen (en, mocht dat aan de orde zijn, van de objecten die eventueel tijdens de pilotperiode worden geborgen). De middelen zijn bestemd voor conservering, restauratie, wetenschappelijk onderzoek en de museale presentatie van deze vondsten.

Regel X Organisatie 4 mei herdenking en 5 mei viering

Voor de organisatie van de 4 mei herdenking en 5 mei viering is in de vergadering van de CdK's in 2013 besloten dat de provincie Noord-Holland in 2017 verantwoordelijk is voor het programma. De kosten die hiermee gepaard gaan zijn berekend op € 300.000.

Regel Y Toerisme

Toeristisch beleid is al vele jaren onderdeel van het provinciale economisch beleid en ook in de komende jaren zal toerisme mogen rekenen op aandacht van de provincie. In het Coalitieakkoord wordt gewezen op het grote belang van recreatie en toerisme voor de Noord-Hollandse economie. Inzet zal o.a. zijn om het toerisme aan de aanbodkant te bevorderen door versterking van de identiteit van (kust-)plaatsen, en investeringen in recreatiegebieden, natuur en monumenten. Ook zullen daar waar dijkversterkingsprojecten plaatsvinden actief kansen voor toerisme, recreatie, natuur en regionale economie worden benut en in krimp- en/of anticipeergebieden wordt o.a. het toerisme mogelijkheden toegedicht.

Om de ambities ter zake uit het Coalitieakkoord ook waar te kunnen maken zal de provinciale inzet die wordt gepleegd m.b.t. toeristisch beleid worden gecontinueerd. Naast formatieve inzet zal ook de beschikbaarheid van beleidsbudget op het onderwerp nodig zijn. In de Kaderbrief 2015 zijn echter de middelen voor toeristisch beleid m.i.v. 2017 geheel wegbezuinigd. Het beoogde herstel hiervan in het coalitieakkoord is door misverstand niet helemaal goed gegaan en moet nu achteraf gerepareerd worden.

Regel Z Bijdrage MRA uit hoofde van te sluiten convenant

Om de bijdrage aan het Regionaal Budget Innovatie van MRA te kunnen continueren en daarmee de bestuurlijke positie in het economisch domein van de Metropoolregio te behouden, is het noodzakelijk dat hiervoor weer middelen beschikbaar worden gesteld. Ook in het licht van het in 2016 op te stellen bestuurlijk convenant Metropoolregio en de vastgestelde Actieagenda MRA is het van belang dat Noord-Holland kan blijven bijdragen aan bovengenoemd budget.

Regel AA Intensivering aanpak spoedlocaties

De provincie heeft met het ondertekenen van het landelijk bestuursconvenant bodem de hoogste prioriteit gegeven aan de aanpak van spoedlocaties bodemsanering. Met de inwerkingtreding van de omgevingswet en het vervallen van de mogelijkheid om partijen aan te spreken, zijn extra werkzaamheden van en aanvullende afspraken met de omgevingsdiensten noodzakelijk. Zowel (vergunnings-)technisch, als inhoudelijk en juridisch.

De kosten (€165.000) voor deze intensivering. Voorgesteld wordt om bij deze extra lasten structureel uit het apparaatskostenbudget te dekken, aangezien dit ook de oorspronkelijke bron is voor de budgetten voor de omgevingsdiensten.

Regel AB Afkoopsom Geestmerambacht

Bij brief van 6 januari 2014 heeft de provincie haar voornemen tot uittreding uit het recreatieschap Geestmerambacht kenbaar gemaakt aan het Algemeen Bestuur van het recreatieschap. Sindsdien zijn met het recreatieschap onderhandelingen gaande over de voorwaarden waaronder dit kan gebeuren. In mei 2016 zullen GS besluiten over vervolgstappen in het onderhandelingsproces.

Op de provinciale begroting is thans in de meerjarenraming voor 2017 een post van € 3,62 miljoen opgenomen (via het Coalitieakkoord 2015) ter dekking van de te betalen afkoopsom.

Daarnaast is nog een bedrag van € 371.772 beschikbaar dat in de meerjarenraming 2017 was opgenomen als reguliere deelnemersbijdrage aan recreatieschap Geestmerambacht. Afhankelijk van de door GS in mei te maken keuze komt daar ten hoogste nog € 251.000 bij.

5.4 Overige ontwikkelingen, uitvoeringsgereed

Categorie 1 “Volledig uitvoeringsgereed”

<i>Regel</i>	<i>Financieel kader</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>
	Saldo meerjarenraming na actualisatie bestaand beleid	15,71	1,53	-0,03	2,67	16,80
AC	Onderzoekskosten Duinpolderweg	-0,15	-0,75	-0,75	-	-
AD	Transitie IJsselmeervisserij	-0,11	-	-	-	-
AE	Innovatieprogramma Pilot "Functie volgt waterpeil"	-	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3
AF	Geothermie en warmte-netten	-	-2,5	-	-	-
AG	HUP Bijgestelde ambities	-0,64	-0,64	-0,64	-0,64	-0,64
AH	Grondbeleid	-	-0,23	-0,23	-0,23	-0,23
AI	Boerenlandpaden	-	-0,14	-0,14	-0,14	-0,14
AJ	Woonvisie: Collectieve zelfbouw	-	-0,21	-0,21	-0,21	-
AK	MRA Innovatie	-	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
	Subtotaal na verwerking categorie 1 “volledig uitvoeringsgereed”	14,81	-4,64	-3,80	-0,35	13,99

AC Onderzoekskosten Duinpolderweg

Tijdens de laatste stuurgroepvergadering Duinpolderweg van 29 januari 2016 is verzocht om een financieel voorstel betreffende de huidige en toekomstige fase van de Planstudie Duin polderweg.

Het MT van Duinpolderweg bereidt een voorfinancieringsvoorstel voor dat op 21 april 2016 in de stuurgroep kan worden aangeboden. In het meest gunstige geval rekt de Stadsregio Amsterdam (SRA) de voorfinanciering voor dit jaar nog uit met € 0,25-0,3 miljoen extra. In dat geval vindt – conform de lopende afspraak – bij realisatie van het project een verrekening met de partners plaats.

Indien SRA echter hiertoe niet over gaat moet rekening gehouden worden met het feit dat de beide provincies voor dat bedrag op 50-50 basis bij moeten dragen in dit lopende begrotingsjaar. Dat is in de begroting 2016 niet voorzien. Wij vragen hiervoor een voorziening te treffen van € 150.000 voor 2016 (Zomernota) en te bepalen dat indien dit bedrag niet nodig is dit kan worden doorgeschoven naar 2017 e.v. (Kadernota)

In 2017 zal de voorfinanciering door SRA vrijwel zeker beëindigd zijn. Op dat moment gaat de DPW de BesluitMER-fase in. De kosten die daarmee gepaard gaan zijn naar schatting € 3 miljoen. Op basis van 50-50-verdeling tussen de partijen in Zuid-Holland en Noord-Holland is het raadzaam om in de begroting 2017 en 2018 eveneens een voorziening te treffen. Uitgaande van € 3 mio gedeeld door 2 partijen zou dat neerkomen op € 750.000 in 2017 en € 750.000 in 2018 voor NH, waarbij wij dan uiteraard afspraken kunnen maken met SRA over een bijdrage daarin als Noord-Hollandse partijen.

AD Transitie IJsselmeervisserij

In 2014 hebben provincie Flevoland (€250.000), Noord-Holland (€250.000) en het ministerie van EZ (€ 1,0 miljoen) toegezegd als bijdrage voor de transitie van de IJsselmeervisserij, binnen het bestuurlijk overleg IJsselmeervisserij. Als vervolg is hiervoor de Stichting Transitie IJsselmeervisserij met als opgave om te komen tot een duurzame visserij op het IJsselmeer-Markermeer. Hiervoor hebben zij een programma opgesteld. Economisch vissen en samenwerking. De bijdrage van de provincies is bedoeld voor:

- Versterken vertrouwen vissers-IMARES
- Digitale vangstregistratie
- Verdere uitwerking plan richting een zelfverantwoordelijke sector
- Activiteiten uit de gebiedsagenda
- Activiteiten gericht op nieuwe verdienmodellen.

Hiermee geven we invulling aan het collegeprogramma waarin over de IJsselmeervisserij wordt gesproken. Voorgesteld wordt om het andere deel van het bedrag (137.000) te dekken uit vrijval van de reserve TWIN-H SEV POP.

AE Innovatieprogramma Pilot “Functie volgt waterpeil”

In de Watervisie 2021 is beleid opgenomen om innovatieve maatregelen te stimuleren voor het stoppen of vertragen van veenafbraak en bodemdaling. Momenteel wordt door Landschap Noord-Holland en de agrarische natuurvereniging Water, Land & Dijken gewerkt aan een plan, het Innovatieprogramma Veen (IPV), om innovatieve methoden te gaan beproeven, waaronder vormen van zogeheten ‘natte landbouw’ (paludicultuur). Over het IPV zal in de tweede helft van 2016 een go-no go-besluit kunnen worden genomen, onder voorbehoud van financiering. De uitvoering zal vervolgens meerdere jaren in beslag nemen.

Het vermelde bedrag ad € 1.500.000 is een deel van de ingeschatte financiële bijdrage. Er wordt van uit gegaan dat het overige deel kan worden gefinancierd uit zogeheten ‘partnerbijdragen’ Laag Holland (dit zijn externe middelen), vrijvallende middelen van de projecten Wormer- en Jisperwater en Zeevang en POP-subsidie.

AF Geothermie en warmte-netten

De warmtevraag in de MRA is in beeld gebracht en geanalyseerd, daarbij is ook de verbinding met Greenpost Aalsmeer gelegd. De nadruk ligt op concentraties van (woon)gebouwen met een warmtevraag hoger dan 20.000 m3 aardgas per jaar. De inschatting is dat deze tot aan 2040

rendabel via een warmtenet kunnen worden aangesloten op duurzame warmte. Zo ontstaat een potentieel van 700.000 weq, waarvan de glastuinbouw ruim een kwart uitmaakt. De ontwikkeling van warmte- koudenetten is een thema in de Beleidsagenda Energietransitie en van de uitvoeringsagenda Greenport Aalsmeer. De realisatie van geothermie in de Metropoolregio Amsterdam sluit aan bij het Programma Warmte Koude MRA: Geothermie is een voorwaarde om op termijn duurzame warmtebronnen aan te sluiten. Gedeputeerde Duurzaamheid is voorzitter van de stuurgroep “Warmte koude Metropoolregio Amsterdam”. De Greenport Aalsmeer is een belangrijke partner en wordt door de gemeente Haarlemmermeer ook vertegenwoordigd in deze stuurgroep.

Vanuit de beleidsagenda Economie -voor het onderdeel land- en tuinbouw- wordt tevens ingezet op het verduurzamen van de glastuinbouw in de Greenports. Met de Green Deal CO2 voorziening Noord-Holland wordt de omschakeling naar niet fossiele warmte- en energievoorziening in de glastuinbouw gestimuleerd. GS hebben in mei 2014 besloten de Green Deal CO2 met de betrokken partijen aan te gaan. Artikel 7 van deze Green Deal m.b.t. inzet en acties van Regionale en Lokale Overheid zegt:

Provincie Noord-Holland:

- spant zich in om voor de verdere verduurzaming van de glastuinbouw in Noord-Holland een goede aansluiting te realiseren op de provinciale instrumenten (o.a. Ruimtelijke Ordening, financieringsmogelijkheden, vergunningen);
- draagt financieel bij aan het onderzoek CO2 , fase 1, transport bestaande leidingnetwerken in samenwerking met Alliander;
- spreekt haar intentie uit om vanuit haar wettelijke taken en bevoegdheden de realisatie van een externe CO2 voorziening in de glastuinbouw Noord-Holland mogelijk te maken, zulks met inachtneming van de toepasselijke wet- en regelgeving en procedures en haar organen en hun publiekrechtelijke taak.

Provincie Noord-Holland en Amsterdam Economic Board:

- werken aan de uitrol van een warmtenet naar de glastuinbouwgebieden in Noord-Holland en houden daarbij (voor zover dat mogelijk en efficiënt is) rekening met de aanleg van een CO2 -netwerk.

Medio 2016 is de business case over levering van CO2 aan de glastuinbouw uitgewerkt. Daarna volgen een staatssteuntoets en onafhankelijke toetsing waarna de schop eind 2016 in de grond kan. Aan een provinciale bijdrage aan het project zal in het eerste kwartaal van 2017 behoefte zijn.

G HUP bijgestelde ambities

Voor de overdracht van de vth-plustaken heeft het adviesbureau Arena in 2015 een onderzoek gedaan of de formatie bij SVT voor zowel vergunningverlening als toezicht en handhaving toereikend was om de taken op een adequate manier uit te voeren. De conclusie was dat dit op onderdelen niet het geval was. Voor toezicht & handhaving bleek additioneel 4,2 fte meer formatie noodzakelijk om het ambitieniveau uit het Handhavingsuitvoeringsprogramma 2013 – 2015 uit te kunnen voeren. De financiële gevolgen van deze 4,2 fte zijn in de zomernota 2015 opgenomen en aan de omgevingsdiensten is per 1 januari 2016 extra capaciteit meegegeven. Het Arena rapport constateerde daarnaast dat het ambitieniveau voor toezicht & handhaving in

vergelijking met andere provincies(referentieniveau) laag was. Additioneel zou nog eens 0,9 fte aan capaciteit beschikbaar moeten worden gesteld om het referentieniveau te halen. Omdat deze constatering onvoldoende hard was om beslissingen op te baseren is besloten om een nieuw Handhaving uitvoeringsprogramma voor de plustaken te maken. Op basis van een geactualiseerde analyse van alle problemen en risico's zou hierin een nieuw ambitieniveau worden bepaald.

Uit het inmiddels opgestelde HUP 2016 – 2018 komt naar voren dat op basis van de geactualiseerde analyse er nog additioneel 3 fte (€ 330.000) nodig is om de taken op een adequate wijze uit te voeren. Deze 3 fte komt voornamelijk op conto van de Flora- en Faunawet en zwemwater. Op het gebied van Flora en Fauna zijn er hogere risico's uit de analyse gekomen op volksgezondheid en openbare orde en veiligheid (beheersen populaties in verband met vliegverkeer) en dierenwelzijn. Voor zwemwater zijn er hogere risico's gesignaleerd voor legionella besmetting bij zwembaden en bij zwemwaterlocaties in oppervlaktewater op onveilige situaties met gevaar voor verdrinking. Wanneer men daarnaast nog rekening houdt met nieuwe wetgeving en een intensivering van de uitvoering (activiteiten die nu nog niet worden uitgevoerd maar idealiter wel zouden moeten komen) komt er additioneel nog een 2,8 fte (€ 310.000) bij.

AH Grondbeleid

In het ontwerp-grondbeleid van de provincie Noord-Holland wordt de mogelijkheid gecreëerd om met het oog op provinciale doelen (natuur, biodiversiteit duurzame landbouw, weidevogels) beperkende pachtvoorwaarden op te nemen. Daardoor zullen de pachtprijzen (en daarmee de provinciale opbrengsten) dalen. De gederfde opbrengsten moeten worden gedekt vanuit het beoogde beleidsdoel. Binnen de portefeuilles (duurzame) landbouw en biodiversiteit is daarvoor op dit moment geen budget beschikbaar.

Dit voorjaar zullen GS het pachtbesluit 2017 vaststellen. Dan pas is duidelijk welke beperkende pachtvoorwaarden voor welke gronden zullen worden opgelegd en hoeveel dat kost. Er is al wel een voorbeelduitwerking van een mogelijk verpachtingenbesluit aan Provinciale Staten gestuurd. De daarin voorgestelde maatregelen kosten € 230.000. De voorgestelde maatregelen dragen zowel bij aan duurzame landbouw als aan biodiversiteit, voorstel is om de middelen vooralsnog 50%-50% te verdelen tussen de portefeuilles Landbouw en Natuur. Mocht bij het verpachtingenbesluit blijken dat aanvullende middelen of een andere verdeling tussen de portefeuilles nodig zijn wordt daarover bij Zomernota aan Provinciale Staten voorgelegd.

AI Boerenlandpaden

In de Agenda Groen wordt het beschermen en verder ontwikkelen van een aantrekkelijke en functionele groenstructuur voor bewoners en bezoekers als voornaamste opgave beschouwd. Eén van de middelen om dat te realiseren is het aanleggen en beheren van boerenlandpaden; ze bieden recreanten de mogelijkheid om het agrarisch bedrijf van nabij te ervaren, bieden agrariërs een mogelijkheid om neveninkomsten te genereren en maken vaak deel uit van een wandelroute (langeafstandsroutes, regionale routenetwerken en de wandelroute rond de Stelling van Amsterdam).

Recreatie Noord-Holland heeft in 2013 een subsidie ontvangen voor de uitvoering van de Boerenlandpadregeling. Naar verwachting zal de subsidie eind 2016 volledig benut zijn.

De regeling is succesvol. In 2015 is een onderzoek verricht naar het effect van de boerenlandpadregeling. Daaruit blijkt dat 352.000 wandelaars wandelen over 80 boerenlandpaden met een totaallengte van 100 km.

Naar verwachting kan eind 2016 110 km boerenlandpad zijn gerealiseerd. Om deze 110 km in stand te houden en daarbij een beperkte uitbreiding te realiseren van 10 km nieuw boerenlandpad in de periode 2017 tot 2022, is jaarlijks circa € 140.000 nodig. Wanneer er geen geld meer beschikbaar is, kunnen vanaf 2017 bestaande contracten niet meer worden verlengd en zullen vanaf 2017 knelpunten ontstaan in wandelnetwerken in Noord-Holland.

AJ Woonvisie: Collectieve zelfbouw

Met een relatief geringe bijdrage vanuit de provincie worden collectieve zelfbouw groepen financieel ondersteund, met als resultaat woningen met een gunstige prijs- en kwaliteitverhouding die aan de woonwensen voldoen in woonwijken met sociale cohesie. Het blijkt dat bewoners die samen woningen en woonomgeving bouwen een sterkere band hebben dan “toevallige burens”. Het voortzetten van de regeling in de initiatieffase past bij:

- de ambities van GS zoals geformuleerd in het coalitieakkoord;
- de ambitie van gemeenten (en sommige corporaties) om ruimte te gaan bieden aan vormen van zelfbouw (denk aan Zaanstad, Haarlem, Alkmaar, Haarlemmermeer, Velsen, Stede Broec, Schagen etc.);
- de inzet van de provincie op het maken van afspraken over zelfbouw in de RAP's 2.0;
- de recente inzichten dat:
 - voorfinanciering nog steeds een belemmering is bij de start van collectieve zelfbouw (blijkt o.a. uit de evaluatie) en de subsidie hierbij drempelverlagend werkt;
 - banken nog altijd terughoudend zijn om deze ontwikkelvorm te ondersteunen, banken stellen bij collectieve zelfbouw projecten strengere eisen dan bij reguliere projectontwikkeling (zoals een achtervangpartij);
 - er op grond van onderzoek bij consumenten een behoorlijke (groeierende) vraag naar zelfbouw is.

AK MRA Innovatie

In de afgelopen vier jaar leverde de provincie jaarlijks een bijdrage aan het Regionaal Budget Innovatie van de MRA van ongeveer 1,5 miljoen. De sturing van de uitgaven van dit budget vindt plaats via het Platform Regionaal Economische Structuur (PRES, de economische tak van de MRA), de Amsterdam Economic Board (AEB) levert daarbij advies. De projecten die uit het budget worden gefinancierd richten zich vooral op het stimuleren van innovatie door het verbinden van bedrijven en kennisinstellingen.

Er is jaarlijks veel belangstelling voor deze regeling. Het budget is voor de provincie een belangrijk middel om het economisch beleid voor het zuiden van de provincie vorm te geven. Ook gelet op de bestuurlijke samenwerking waar de provincie actief in is, is deze bijdrage van belang – zie ook de opmerkingen bij regel Z.

De provinciale bijdrage voor het Regionaal Budget is bij de bezuinigingstaakstelling in 2015 met ingang van 2017 geschrapt. Bij deze Kaderbrief wordt de bijdrage opnieuw ingesteld.

5.5 Overige ontwikkelingen, niet volledig uitvoeringsgereed

Categorie 2 “Nog niet volledig uitvoeringsgereed”

Regel	Financieel kader	2016	2017	2018	2019	2020
	Saldo meerjarenraming na verwerking categorie 1	14,81	-4,64	-3,80	-0,35	13,99
AL	Circulaire economie	-	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
AM	Uitvoeringsagenda Greenport		-1,00	-1,00	-1,00	-1,00
AN	Den Helder airport	-	-0,25	-	-	-
AO	De kop werkt	-	-7,50	-7,50	-	-
AP	Overnachtingsplaatsen binnenvaart	-	-0,70	-0,70	-	-
AQ	Glasvezel	-	-8,00	-6,00	-6,00	-
AR	Electrisch vervoer	-0,05	-0,15	-0,15	-	-
AS	Technologische ontwikkelingen op langere termijn i.r.t. mobiliteit	-	-2,00	-2,00	-2,00	-2,00
AT	Markerwadden	-	-4,00	-	-	
AU	Groen kapitaal: Biodiversiteit	-	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
AV	OV Knooppunten	-	-10,00	-10,00	-	-
	Subtotaal na verwerking categorie 2 “Nog niet volledig uitvoeringsgereed”	14,76	-38,44	-31,35	-9,55	10,79

AL Circulaire economie

In het Coalitieakkoord wordt aangegeven dat de provincie het belang onderschrijft van de ‘circulaire economie’, waarbij zoveel mogelijk grondstoffen opnieuw worden gebruikt. De overstap naar een circulaire economie is een grote verandering voor bedrijven, maar biedt ook kansen voor economische ontwikkeling. Onder andere in het Noordzeekanaalgebied/Westas worden kansen op dit gebied gezien.

In het Coalitieakkoord is ook besloten een fonds in te stellen om ontwikkelingen van duurzame (energie-)innovaties in het MKB te bevorderen. De duurzame (energie)innovaties die door de bijdragen uit dit duurzaamheidsfonds tot stand komen, dragen vervolgens ook bij aan het bereiken van onze doelstellingen op het gebied van circulaire economie.

Op diverse fronten is de provincie bezig om nadere invulling te geven aan haar ambities met betrekking tot de circulaire economie. Voor een deel zijn daarvoor in beginsel ook al middelen beschikbaar maar dat geldt niet voor alles. Eén van die zaken waarvoor het nog niet is geregeld

betreft een bijdrage t.b.v. het Programma Circulaire Economie waarin PNH met Amsterdam Economic Board MRA en Ontwikkelingsbedrijf NHN samenwerkt. Het gaat hierbij om haalbaarheidsstudies m.b.t. duurzame projecten vanuit de Agribusiness zoals o.a. zeewier voor veevoer, en om coöperatieve verwerking reststromen voedingsmiddelen- en genotsindustrie (VGI).

AM Uitvoeringsagenda Greenport

Land- en tuinbouw horen van oudsher bij Noord-Holland en zijn een belangrijke bron van werkgelegenheid. De agrarische ondernemingen spelen daarbij als economische drager van het buitengebied een belangrijke rol. Een economisch sterke agrarische sector is ook van belang voor een vitaal platteland. Er moet ruimte zijn om de bedrijfsvoering op een verantwoorde wijze te kunnen voortzetten en daarmee een vitaal platteland te bevorderen.

De agribusiness, waaronder bijvoorbeeld Seed Valley, BioValley en de Greenports Aalsmeer en Noord-Holland Noord, levert werkgelegenheid op en is hierom een van de speerpunten van ons beleid.

In het coalitieakkoord staat: “In het belang van werkgelegenheid zullen wij ontwikkelingen en innovatie daar waar nodig ondersteunen voor de betreffende ondernemingen. De huidige structuur van de Greenports voorziet op dit moment al in deze stimulerende en aanjagende rol. Wij zetten ons, samen met anderen, in voor innovaties in de landbouw, waaronder precisielandbouw en teelt van gewassen.”

Het nu gevraagde budget is nodig als basis voor de uitvoeringsagenda Ruimte van de Greenport Aalsmeer en voor Modernisering Teeltareaal glastuinbouw in het algemeen, waaronder voor Alton voor de komende 5 jaren voor sanering, inrichting duurzame infrastructuur glastuinbouwconcentratiegebieden en verplaatsing van glastuinbouwbedrijven (HIRG & regionale vernieuwingsbank).

AN Den Helder airport

In de Stuurgroep Toekomst Den Helder Airport werken Den Helder Airport (DHA), gemeente Den Helder, Defensie en de provincie samen om de ontwikkeling van de civiele luchthaven te steunen. Doel is primair het verhogen van het inkomensvermogen van DHA, onder andere door gebiedsontwikkeling en het verhogen van commerciële luchtvaartactiviteiten.

In de Stuurgroep worden op dit ogenblik voorstellen uitgewerkt voor:

- a) Het ontwikkelen van Exploitatiegebied I: het bouwen van platforms, hangarruimte, luchthavengebonden kantoorruimte, eventueel een civiel-militaire short stay-accommodatie.
- b) Het ontwikkelen van Exploitatiegebied II: het aanleggen van toegangswegen, taxibanen en infra om gebied I te ontsluiten.
- c) Daarnaast zal op de langere termijn noodzakelijk zijn de start- en landingsbaan te verlengen als gevolg van RESA wetgeving
- d) Tevens zal de toegangsweg tot het militaire vliegveld de Kooy en DHA worden verlegd en parkeerterrein worden vergroot.

De ontwikkeling van b. vraagt een investering van € 1,5 miljoen euro, waarvan Defensie 50% voor haar rekening neemt en de overige 50% door gemeente Den Helder, DHA en de provincie kunnen worden gedeeld. Het gaat hierbij om een bedrag van € 250.000,-. De ontwikkeling wordt naar verwachting in 2016 gestart.

AO De kop werkt

De vier gemeenten in de Kop werken op dit moment aan een ambitiedocument, een uitvoeringsprogramma en een begrotingsopzet. Hiermee reageren ze op de oproep van GS in het Coalitieakkoord: Het programma 'De Kop Werkt!' biedt kansen voor de regio. In dit programma werkt de provincie samen met gemeenten, bedrijven en het ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord om de economie in de Kop te versterken. Wij willen in dit samenwerkingsverband een actieve rol blijven spelen, maar wij verwachten van de betrokken gemeenten dat zij het initiatief nemen binnen het samenwerkingsverband. Dat initiatief vanuit de regio krijgt nu dus vorm en zal mogelijk in de nabije toekomst leiden tot een financieringsverzoek aan de provincie

AP Overnachtingsplaatsen binnenvaart

In het Coalitieakkoord is aangegeven dat GS inventariseren wat nodig is om vervoer over water te stimuleren en te ondersteunen. Daarbij worden ook faciliteiten betrokken die op land nodig zijn, zoals auto-afzetplaatsen bij overnachtingsplaatsen voor de binnenvaart. Er is een inventarisatie uitgevoerd van mogelijke plaatsen langs het Noordhollandsch kanaal en langs de Ringvaart. Met dit voorstel wordt het mogelijk gemaakt om langs het Noordhollandsch Kanaal 1 overnachtingsplaats met damwand en meerpalen en 1 overnachtingsplaats met meerpalen te realiseren, alsmede 1 auto-afzetplaats. Hetzelfde geldt voor de Ringvaart van de Haarlemmermeer. De precieze locaties moeten nog worden bepaald. De uitvoering kan meelopen in de af te sluiten gebiedscontracten.

AQ Glasvezel

In het coalitieakkoord zijn ambities uitgesproken m.b.t. digitale infrastructuur. Een kwartiermaker heeft onderzoek gedaan naar de (on)mogelijkheden van breedband in het buitengebied (de zogenaamde 'witte vlekken'). Uit dit onderzoek komt dat er in totaal 18.000 aansluitingen in het 'witte' gebied zijn. 95% daarvan zou bekabeld kunnen worden, en de overige 5% wordt op een andere manier bediend maar wel zodanig dat het voldoet aan de 100 mbps-snelheid die de provincie ambieert. Uit het rapport blijkt dat in dat geval een onrendabele top is van ongeveer 30 miljoen. De overheid kan, dankzij een vrijstelling van de Europese Commissie, hier inspringen en deze onrendabele top financieren.

Om de onrendabele top te dekken, zal ook beroep worden gedaan op de gemeenten en de afnemers.

AR Elektrisch vervoer

In het coalitieakkoord is Elektrisch vervoer als speerpunt benoemd. Voor de plaatsing van laadpalen is inmiddels budget gevonden (reserve BDU tot 2018). Echter, het college heeft

benoemd zich in te willen zetten voor een dekkend netwerk aan laadinfrastructuur. Daar horen ook snelladers bij. Het college heeft nu aangegeven een onderzoek te willen starten naar snelladers (2016). Vervolgens zal op een aantal strategische plekken ook snelladers noodzakelijk zijn. Met benoemd bedrag kan een subsidieprogramma opgezet worden.

AS Technologische ontwikkelingen op langere termijn i.r.t. mobiliteit

Er komen nieuwe technologieën beschikbaar om de mobiliteit beter te faciliteren, waarbij de slimme infrastructuur communiceert met de auto via coöperatieve systemen en de intelligente auto zelf (real time) informatie levert over de situatie op de weg over onder meer incidenten, filevorming of de staat van de weg. Voor de provincie is het de vraag hoe zij haar rol in de toekomst als wegbeheerder en beleidsmaker moet invullen. De provincie wil daarom de markt uitdagen om proeven op het Noord-Hollandse wegennet te doen om hier antwoorden op te vinden.

Dit vindt plaats binnen het programma Smart Mobility, dat is ingericht vanuit de bestuurlijke ambitie om de beste provincie op het gebied van verkeersmanagement te worden. Er worden in het kader van het project 'Smart Mobility Schiphol' pilots uitgevoerd om meer te leren over een effectieve communicatie tussen slimme verkeerssystemen en autonome auto's en bussen. Binnen de I-Centrale wordt nagegaan op welke manier marktpartijen diensten kunnen aanbieden voor verkeerscentrales. Er wordt in het kader van 'Smart Roads' nagegaan welke informatie kan worden gebruikt vanuit auto's en zo mogelijk verkeerssystemen om inrichting te kunnen geven aan het toekomstige beheer. Daarnaast wordt in het kader van trendwatching onderzocht wat de specifieke impact en snelheid is van de geschetste ontwikkelingen i.r.t. de provinciale belangen.

AT Markerwadden

Het project Marker Wadden levert als grootste natuurproject in het Markermeer-IJmeer, naast een belangrijke impuls aan de water- en natuurkwaliteit van dit N2000-gebied, een belangrijke bijdrage aan het laten ontstaan van economische ontwikkelruimte voor recreatie, toerisme, bedrijvigheid. Het heeft daarmee voor Noord-Holland een integraal belang. Er doet zich een schalkans voor om nu het project sneller en voor beduidend minder kosten te realiseren door aan te sluiten bij de huidige realisatie van de eerste fase van het project.

De bijdrage van Noord-Holland heeft mede tot doel om een multiplier effect te bewerkstelligen door er de randvoorwaarde aan te verbinden dat andere partijen uit de MRA-regio een financiële bijdrage leveren. Omdat het nu geplande deel van het project in 2017 gereed komt, is de bijdrage van partijen in 2017 noodzakelijk.

AU Groen kapitaal: Biodiversiteit

In het Coalitieakkoord is aangegeven dat, mede op basis van de Verklaring Groen Kapitaal van februari 2015, meer aandacht zal worden besteed aan biodiversiteit, ook buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN). In lijn met het Rijksbeleid is hiervoor de Aanpak Groen Kapitaal ontwikkeld die zich richt op natuurcombinaties rond de ruimtelijk-economische domeinen van het provinciaal beleid. GS hebben op 9 februari 2016 de Aanpak Groen Kapitaal vastgesteld. Om

een aantal concrete projecten en processen te faciliteren, werden met dit GS besluit de middelen van Duurzaam Door gelabeld.

Er is echter ook procesgeld nodig. Om het proces in de komende jaren te kunnen faciliteren zijn middelen nodig voor de organisatie van kenniscafé's, lezingen, een congres, communicatie-uitingen (banners, flyers, brochures, boekjes en online activiteiten) en onderzoek. De kosten bedragen € 100.000 per jaar.

AV OV Knooppunten

De provincie Noord-Holland streeft met haar Structuurvisie Noord-Holland 2040 en bijbehorende verordening naar compacte en bereikbare steden met groene ruimte tussen de steden. Het doel daarvan is het verbeteren van het vestigings- en leefklimaat.

Met het programma ov-knooppunten zet de provincie in op het efficiënter gebruiken van de bestaande ruimte in stedelijk gebied, het behouden van het waardevolle cultuurlandschap en het beter benutten van de infrastructuur of het vervoersnetwerk.

In het Coalitieakkoord wordt gesproken over het OV-knooppuntenbeleid, maar niet specifiek over grote investeringen in de programmatische aanpak van corridors..

Voor het programma OV- knooppunten is een bescheiden budget van 5 miljoen beschikbaar. Daarvan is tot op heden nog geen geld toegezegd of uitgegeven. De reden is dat OV- knooppunten lange tijd een onderzoeksprogramma was. Sinds 2015 werken we aan de pilot Zaancorridor dat de weg naar uitvoering onderzoekt. Dit heeft geleid tot het concept actie en uitvoeringsprogramma dat naar verwachting nog voor de zomer wordt vastgesteld.

Dit betekent dat er inzicht wordt verkregen op de benodigde investeringen. Duidelijk is dat de 5 miljoen zeer bescheiden is als er gekeken wordt naar de forse opgaven die er liggen. De provinciale investeringen moeten als vliegwiel dienen voor andere investeringen in de projecten en zo het maatschappelijk rendement van de sectorale en specifieke investeringen vergroten. Nu is het nog moeilijk om te bepalen waar dat maatschappelijk rendement het best te halen is.

Duidelijk is dat het totale tekort in de Zaancorridor alleen al enkele tientallen miljoenen bedraagt. Het is moeilijk om een precies bedrag te formuleren omdat OV knooppunten integraal is en er veel verschillende projecten en initiatieven bijdragen aan die doestellingen.

Bovendien zijn er veel publieke, private en particuliere partijen die in meer of mindere mate in die projecten en initiatieven investeren, zijn er sectorale subsidies en zijn er nog veel initiatieven in de planvormingsfase waardoor een goed inzicht in de kosten nog niet mogelijk is.

Daarnaast is er met de notitie 'strategie per corridor' voor gekozen om aan meer corridors en knooppunten te werken dan alleen de Zaancorridor. Zo is er ook gestart met een aanpak voor de Kennemerlijn en lopen er verkennende gesprekken voor de Schipholcorridor.

Er moet dus nog worden gezien hoeveel geld er echt nodig is. Ondanks dat is duidelijk dat de 5 miljoen een zeer bescheiden en beperkt budget is.

5.6 Meerjarenraming: samenvatting en conclusie

In hoofdstuk 5 is de opbouw gegeven van het geactualiseerde financieel kader 2016- 2020. Dat financieel kader ziet er samengevat als volgt uit:

Recapitulatie Meerjarenraming 2016-2020

<i>Para- graaf</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>Totaal</i>
-	Vigerende meerjarenraming begroting 2016 (stand na 1 ^e begrotingswijziging)	3,44	0	0	0	10,79	14,23
5.1	Saldo Meerjarenraming na verwerking technische bijstellingen	18,43	10,33	4,24	6,24	20,50	59,74
5.2	Saldo Meerjarenraming na verwerking wettelijke ontwikkelingen	16,52	5,11	1,66	4,24	18,20	45,73
5.3	Saldo Meerjarenraming na actualisatie bestaand beleid	15,71	1,53	-0,03	2,67	16,80	36,68
5.4	Saldo Meerjarenraming na verwerking categorie 1 “Volledig uitvoeringsgereed”	14,81	-4,64	-3,80	-0,35	13,99	20,01
5.5	Saldo Meerjarenraming na verwerking categorie 2 “Nog niet volledig uitvoeringsgereed”	14,76	-38,44	-31,35	-9,55	10,79	-53,79

Uit bovenstaande tabel blijkt dat als alle beleidsontwikkelingen nu volledig in de begroting zouden worden opgenomen, er in totaal een tekort zou ontstaan in de periode 2016-2020 van € 53, 8 miljoen.

Verwerking tot en met “volledig uitvoeringsgereed” (5.4)

Tot en met verwerking van paragraaf 5.4 categorie 1 is het totaal van de meerjarenraming sluitend. Het nadelig saldo in de jaren 2017, 2018 en 2019 is incidenteel en kan daarom incidenteel worden opgevangen door het restant in 2016. Van het restant in 2016 blijft dan nog € 6 miljoen over. In 2020 is er weer een voordelig saldo van € 13,99 miljoen.

Nog niet volledig uitvoeringsgereed.

Het restant van € 6 miljoen in 2016 kan gebruikt worden voor nadere uitwerking of de uitvoering van pilots van de voorstellen - die met name gerelateerd zijn aan het Coalitieakkoord- zoals die onder categorie 2 “Nog niet volledig uitvoeringsgereed” van paragraaf 5.4 zijn opgenomen. Hiervoor worden dus niet nu al de volledige budgetten in de begroting opgenomen, maar deze onderwerpen worden eerst verder uitvoeringsgereed gemaakt, waarna nadere besluitvorming zal worden voorgelegd.

Na de inzet van € 6 miljoen voor de nog niet volledig uitvoeringsgereede onderwerpen en dekking van het negatieve saldo in de jaren 2017 t/m 2019 door inzet van het voorlopig positief saldo in 2016 ziet het meerjarig saldo er als volgt uit:

<i>Para- graaf</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>Totaal</i>
5.4	Saldo Kaderbrief 2017	0	0	0	0	13,99	13,99

Over het voordelige saldo in 2020 wordt niet nu besluitvorming gevraagd. Dit kan in komende kaderbrieven worden ingezet voor het beleid, dat nu nog niet volledig uitvoeringsgereed is.

6 Financieel perspectief horizon 2024

De begroting en meerjarenbegroting 2017-2020 hebben betrekking op een periode van vier jaar. Zoals gebruikelijk bij de voorbereiding van de kaderbrief verkennen wij de financiële trends in een langetermijnperspectief van acht jaar. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de diverse aspecten die daarbij een rol spelen. Daarmee geven wij invulling aan uw wens om bij deze kaderbrief te kunnen debatteren over de wijze, waarop het college waarborgen voor een toekomstvast financieel beleid vormgeeft.

6.1 De exploitatiebegroting: duurzaam evenwicht

De belangrijkste eis die het ministerie van BZK stelt aan de provinciale exploitatie is dat er duurzaam structureel en reeel evenwicht is. Dat betekent dat structurele lasten meerjarig gedekt moeten zijn door structurele lasten. In de begroting zijn tabellen opgenomen om dit structurele evenwicht te kunnen beoordelen en het nieuwe kengetal 'structurele exploitatieruimte' in de paragraaf weerstandvermogen en risicomanagement geeft een tussen provincies en gemeenten vergelijkbare indicator.

Om de ontwikkelingen van het structurele evenwicht te monitoren, kijken wij bij het opstellen van de kaderbrief 8 jaar vooruit. Hierbij maken we gebruik van de concepten van scenariodenken. Het CPB omschrijft het gebruik van scenariostudies als volgt:

Sinds 1955 maakt het CPB scenariostudies voor de lange termijn. Iedere vijf tot zeven jaar verschijnt een studie met een coherente visie op de toekomst. Het doel van deze studies is beleidsmakers te ondersteunen bij het maken van strategische keuzes.

De besluitvorming van nu gaat uit van de huidige kennis en maakt een inschatting van toekomstige ontwikkelingen. Voor beleidsbeslissingen met een lange looptijd of grote investeringen moeten beleidsmakers een afweging maken tussen de voordelen van wachten (met de kans dat er meer kennis beschikbaar komt) en de kosten van het uitstel.

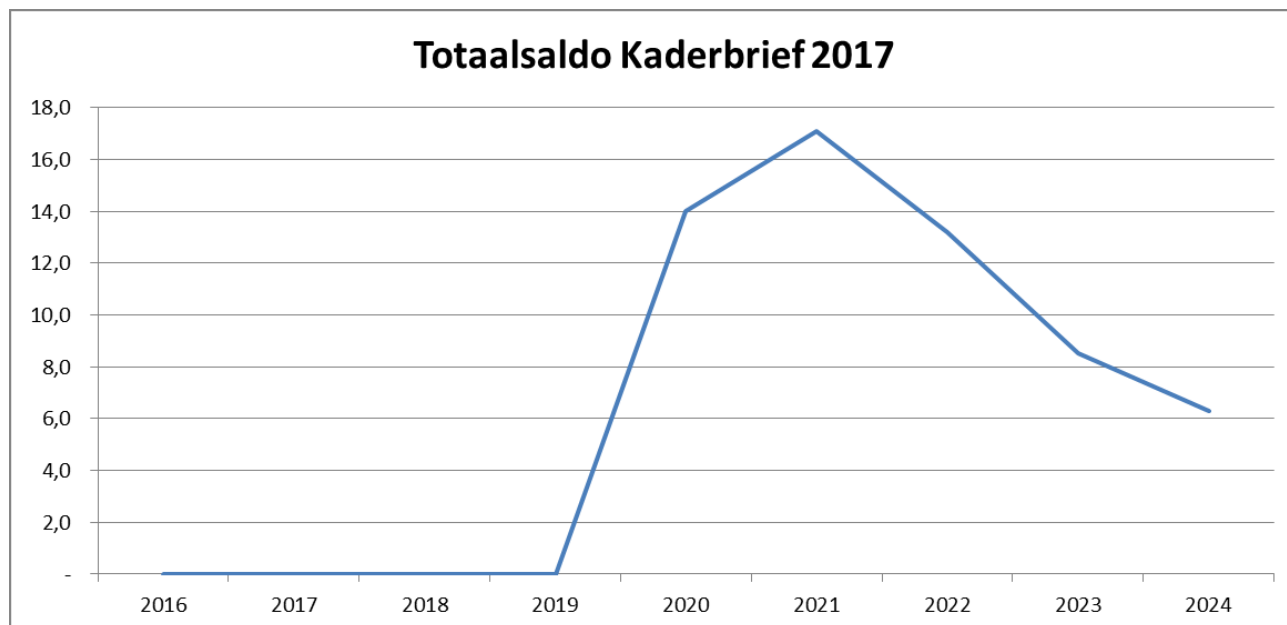
Scenario's bieden verschillende toekomstperspectieven waartegen de beleidsmakers hun beslissingen en de langetermijneffecten daarvan kunnen afzetten. In scenario's worden historische ontwikkelingen, huidige feiten en toekomsttrends gebundeld tot consistente toekomstbeelden. Ze dwingen beleidsmakers om alle mogelijke gevolgen van hun beslissingen onder ogen te zien en te heroverwegen.

Het proces van het doordenken van verschillende mogelijke toekomstbeelden prikkelt het voorstellingsvermogen. Hierbij moeten de belangrijkste krachten worden onderscheiden van bijzaken. Scenario's zijn dan ook nooit volledig en geven geen kristalheldere uitkomsten. Het doel is dan ook niet om de toekomst te voorspellen, maar om beleidsmakers erop voor te bereiden.

Ook voor de provincie Noord-Holland betekent dat, dat de cijfers in het 8-jarig beeld geen toekomstvoorspelling zijn, maar een instrument om patronen te ontdekken en er tijdig op te kunnen inspelen.

6.2 De provinciale exploitatie in meerjarenperspectief

In onderstaande grafiek hebben wij het 8-jarig meerjarenbeeld neergezet zoals dat er uitziet na verwerking van de cijfers in deze kaderbrief..

De eerste jaren is het saldo van de begroting nul. Dit betekent dat wij alle beschikbare middelen inzetten voor ons beleid. Na 2019 ontstaat een positief saldo, omdat dan een aantal ramingen voor beleid uit het coalitieakkoord stoppen.

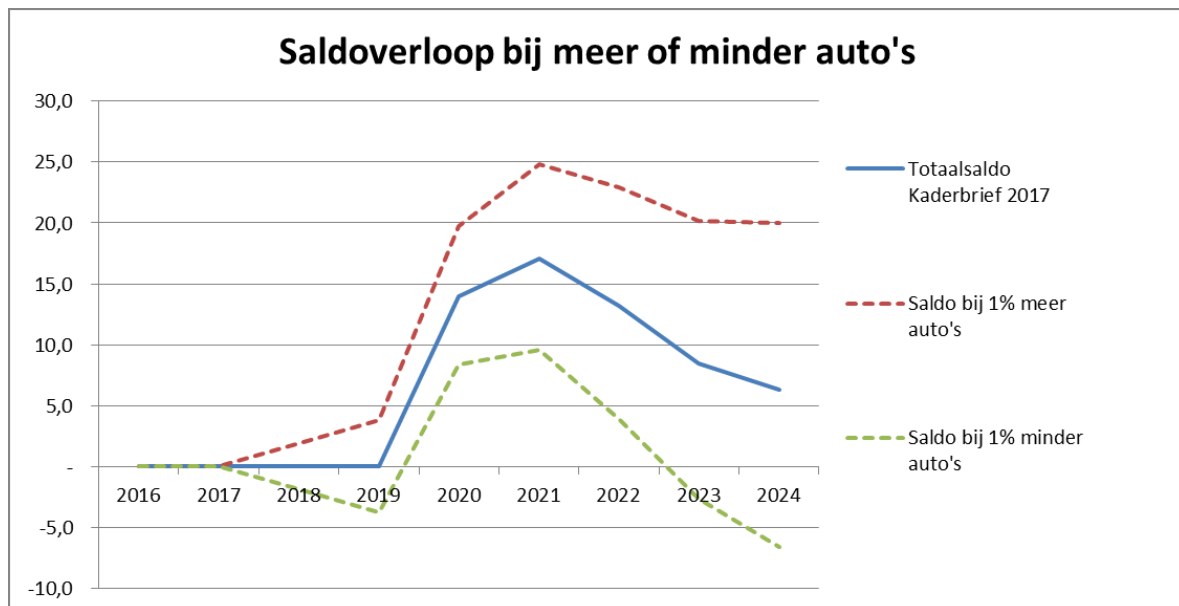
In de verdere toekomst ontstaat een dalende lijn. Wanneer we wat dieper inzoomen op de oorzaak van deze daling, dan blijkt dat er drie hoofdoorzaken zijn te onderscheiden:

1. Jaarlijkse nieuwe investeringen. Een investering van 25 miljoen levert 25 jaar lang 1 miljoen aan afschrijvingslasten op (exclusief rente). In het achtjarenbeeld wordt steeds rekening gehouden met het investeringsniveau zoals dat in het PMI aan u wordt voorgelegd.
2. Nieuwe investeringen leiden tot onderhoud. Hiermee is rekening gehouden in het 8-jarenbeeld. Alle beheerslasten zijn dus meegenomen in het totaalbeeld.
3. Er is een stelpost opgenomen voor beperkte indexaties. Jaarlijks wordt bezien, of deze stelpost nog de juiste hoogte heeft. Hierdoor spelen wij tijdig in op eventuele wijzigingen in de inflatiecijfers.

Hoe verder weg, hoe meer onzekerheid in de ramingen. Er is dus niet met zekerheid te voorspellen, wanneer de lijn de nullijn raakt. Zowel eigen beleidskeuzes, zoals bijvoorbeeld het investeringsniveau, of externe oorzaken zoals conjuncturele ontwikkelingen kunnen sterke invloed hebben op dit moment.

Met de stippellijnen in onderstaande grafiek is bijvoorbeeld aangegeven hoe het beeld zou zijn als er door economische groei of tegenwind respectievelijk 1% meer of 1% minder auto's zijn per jaar.

We zien dat er grote fluctuaties optreden in het beeld bij alleen al dit aspect van de economie. Het nemen van maatregelen op basis van jaarschijf 7 of 8 van het meerjarenbeeld is daarom voorbarig. Wel is het van belang dit goed te blijven monitoren en achterliggende oorzaken te analyseren, zoals wij in deze paragraaf doen.

6.3 De vermogenspositie: Verantwoorde financiering

Naast een sluitend exploitatiesaldo is ook een eventueel financieringstekort een aspect dat beoordeeld wordt in het meerjarenbeeld. Op dit moment heeft de provincie een positief financieringssaldo. Wanneer in de toekomst onze reserves op raken, zal er een moment komen dat het financieringsoverschot omslaat naar een tekort.

Een financieringstekort wil zeggen dat de provincie moet gaan lenen om investeringen te kunnen doen. Dit is te vergelijken met een privé-persoon die een hypotheek afsluit voor zijn huis. Het is van belang dat zijn salaris voldoende is om de maandlasten te kunnen betalen. Bij een lening door de provincie van belang, dat in de meerjarenraming is gewaarborgd, dat de lening kan worden afbetaald. Afbetalingen zijn structurele lasten, waar dus structurele baten tegenover moeten staan.

Daarnaast moet de provincie afwegen of het afsluiten van een lening om een investering te doen, opweegt tegen het maatschappelijk effect van die investering. Vergelijk weer met de hypotheek van de privé-persoon: Hij zal de afweging maken of het genot van het in bezit hebben van een huis opweegt tegen 30 jaar rente- en aflossingslasten.

De verwachting is dat de provincie pas na 2023 eventueel te maken krijgt met een financieringstekort voor nieuwe investeringen. Tot die tijd hebben wij een overschot en hoeft in de begroting geen rekening te worden gehouden met externe rentelasten. Ook hierbij geldt dat hoe verder in de toekomst, hoe groter de onzekerheid in de cijfers. De ervaring heeft geleerd, dat een factor hierin het planningsoptimisme is, waardoor de verwachte datum dat wij met een financieringstekort te maken krijgen, verder naar achteren schuift.

De wetgever stelt grenzen aan het financieringstekort. Naast ons eigen beleid is ook hierdoor nog een waarborg aanwezig dat dit tekort niet te veel oploopt. Dit wordt bereikt doordat reserves, dus ook de algemene reserve, niet negatief mogen worden. Daarnaast moeten structurele lasten,

waaronder aflossingslasten van leningen, altijd gedekt worden door structurele baten. Door deze twee regels zal de provincie onder normale omstandigheden niet in problemen komen door onbetaalbare leningen.

Bijlage 1 Procesvoorstel totstandkoming nota “Begrotingssystematiek”

Fase	Inhoud	Planning
Beeldvorming	Presentatie aan betrokken Statenleden, Collegeleden en ambtelijke organisatie van de mogelijkheden voor Noord-Holland en voorbeelden van andere provincies en/of instellingen	Oktober
Oordeelsvorming	Nota met voor- en nadelen van verschillende opties, geplaatst in de context van de provincie Noord-Holland met kostenplaatje	December
Besluitvorming	Vaststelling nota begrotingsbeleid met planning van de realisatie en kosten	Februari
Realisatie	m.i.v. Begroting 2018 en verder	